КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

ЕРА 25 ЯНВАРЬ 1968 шу. № 11 (4482). Мах 2 кап.

Советски Союзан Коммунистически парти Нохч-ГlалгlайН обкоман, Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхачу Советан а Министрийн Советан а орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

ПХЕ ШЕРА ПЛАН—ХАНАЛ ХЬАЛХА!

В. И. Ленин вал 100 шу дизара нахъадолхаш

Гонда авапаю ректификаце режим химкомбината № 15 йолча цеха аппаратчика коммуниста Маслаников Геннаде. Укх тlехьарча масеехк шера динал хаьха йолала боьлла изопропилен делахх кьаьнача аппаратчика.

Кикача хьокханашца дlадолалал Масланикова хада шу в. Хlакале цул счета тlа дукха кхоль бедаш электроэнергии я.

Сурта тlа: аппаратчик коммунист Г. Маслаников ший балха [illegible].

В. Добрикова сурт.

ХЬОКХАМАШ ДИКА ДА

Хьинаре кхьдет укх шера Грозненски № 1 йолча гlишлойн материалийн комбината коллективе. Кlира яккхара бетта плана кхоачашъьй комбинат болхлора. 13 эзар я цар планал совгlа арахийна кирпичаш. Комбината цехашта могьэ лакхагlа хьокхамаш да В. И. Меданик керте латтача цеха коллектива.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ХЬИНАР АЙДЕННА...

Плинал совгlа 110 тонн мехкдаьттен 100 эзар кубически метр газ а арахецна чаккхььякхар хьалхара декада «Малгобекнефть» НПУ щалагlча промысла мехкдаьттахоша. Промысле къахьегача бригадашта юкъе хьалхалатт Д. П. Бычков И. Э. Шнилева [illegible] деакха бригадаш.

М. КРИГИНА, «Малгобекнефть» НПУ щалагlча промысла [illegible].

«У Р А Л» — керда трамвай

«Урал» ихача трамвайн вагоннийн хьалхара парти кийчъьй Усть-Катаверча (Челябински область) заводе 23-ча январе. Опытни вагонаш хlинз тохкам бен я Москвен Омскен.

«Урала» нaйаpaш метро поездашка санна хьесллану. Шера кераш а делаш йолча паргlатача салона чу хила йиш я 150 совгlа сег.

Керда трамвайн вагонаш дукха арахеца йоле лаьрхlад укх [illegible].

(ТАСС).

ТОАБЕ БИБЛИОТЕКАЙ БОЛХ

Хlанз хала да библиотекашца айхха бузам лелабеш воаца саг лаха. Хlара шера дукхагlа хул библиотекашка книжкаш дешарш. Адамлен уйлан гана йолча уха накъаш деина шерлу. Библиотекашка къахьегамхоша хорж шеацта дукхагlа веача писателаш керда книжка, царна цига деза lилманна карагlдаьцна кердадараш, хlаьта кхитта тайп - тайпарча отраслех дела керда литература. Дика болх беш йола библиотека шlакха а яьсса хилац. Нахьа деган тlаувааш хул, ю дами.

Доккхей бехктокхамел да библиотекашта хьалхашка латта декхарш. Хlанз кlирах пхе дийнахь болх беча хана къаьстта клетамца вlаштlехьбаьккха беза цар болх. Из гlулакх дика кхета а деш, республика дукххача библиотекашна дика вlаштlехьбаьккхаб шоай болх. Цар сийлехца кхоачаду шовита хьалхашка латта бехктокхаме декхараш. Республике дукха ба библиотечни болх дукха бешаш а дика хеши а бола болхлой.

Грозненски районерча Первомайская станицерча клубе болх беш я Сычева Людмила. Юртарча нaха чloaгlа йовзаш а езаш а я из. Даим дукха нах хул цун библиотеке. Российски Федераце дикагlарех лоархlаш я станицера библиотека. Из кхитта хилара бахьан да Л. Сычева болх дика вlаштlехьбаьккхар. Библиотеке вlашагlъеллай библиотечни совет, болх беш я книжкаш дешарий йоккха актив. Хlаране дег тlа ххачара нихь дех Людмилас. Цуна дика карагlдоал книжкаш нахха безам белийта. Шlадахача шера 900 саг хилар книжкаш дешаш, 10 эзар книжка дихьар деша библиотекера. Юртарча наха библиотеке шерра хlайовзийт В. И. Ленина произведенеш, КПСС XXIII-ча съезда материалаш, дикагlйолча опытах, lилмах атеизмах дола керда литература, кхитта кхы а.

Малгlабикa библиотека заведующий Пушкина Мария йолча кхыча районера а нах ух цун балха опыт йовза. Да а да библиотеке довза мегаргдолаш дукха гlулакхаш. Дика кийчъьй стендаш, плакаташ, дикача кьале я книжни фонд. Къаьстта дика бодж бу Пушкина Марияс къоначча книжкаш дешаранца. Царна чloгlа дукхаеза Мария Стефановна. Цунна хов хlара дешархочунна малагlа книжка ез, литературацара цар безам совбаккха. Ший балхах цхьаькха болх хуицаргбалаш яхи не, даим балха юкъе кердадар кхуал цо.

Цу тайпара дика шоай болх вlаштlехьбаьккхд кхы дукхаза а библиотекаш я вай республике. Дукха ба цlи хеза йола библиотекарш а. Республика паччахьалдзен библиотекашка болх беш 500 гаргга саг ва. Болх дика вlаштlехьбаьккха гlоръаьна я Шальа районни библиотека заведующи Алиева Татьяна, Шелковской районни библиотека библиотекарь Хапичева Тамара. Чехова цlерагlча республикански библиотека библиотекарь Стрепетова Ольга, кхитта кхыбараш а.

Цхьабакъда, библиотекай балха юкъе дукха да кхоачамбоацараш а. Дукхахча моттигашка тесса леладу из лоархlаме гlулакх. Библиотекаша шерра чуозац юртахкара нах книжкаш дешара. Дерттlа доах дац книжни фондаш, пропаганда яц дикагlбарий опыта, вlашагlъехкаш тематически сайренаш, тесса лелаю атеистически пропаганда, моттигерча вахарца айхха бузаш вlаштlехьбаккхац болх. Цу тайпара кхоачамбоацараш да Советски, Ножай-Юрта, Гудермесски, Наьсарен районашкарча цхьайолча библиотекашка. Из гlулакх кхы дlахо да мегаргдац. Библиотекай болх масса моттие цlензашта тоабе беза.

Дукха ха йоацаш Москве хиннача культура болхлой Ерригроссийски совещание белгаддаьхар, культура кхыча учреждененшта санна, библиотекашта хlанз хьалхашка латта декхараш а. Къахьегамхошта кхетам лу моттиг а хинна дlаотта еза хlара библиотека. Художественни литературана пропаганда дрил совгlа, цун керттера декхар да керда мед дар, хlаьта кхитта технически, юртбоахама, кхыдола литература наха шерра дlайовзийтар. Кхетамца вlаштlехьдаккха деза КПСС XXIII-ча съезда решенешта, кхыча партийни документашта пропаганда елга.

Библиотекай балха тlа lоаль йоккха опыт я вай мехка. Пайда эца беза йолаш йолча балха ериртача формаех. Цхьабакъда, хlанз къахьегамхой кlирах шин де мукъа деача хана, къаьстта лоархlаме да кердадар балха юкъехувлар. Дикагlча тайпара вlаштlехьбаьккха беза болх. Каст-каста вlашагlъехка еза тематически сайренаш, шерра дlайовзийта еза производстве хьалхалаттарий опыт, кхетамца вlаштlехьдаккха деза тlемен къахьегамен ветеранашца книжкаш дешараш вlашагlхетарш гlулакх. Чloагlа лоархlаме а кхетамца лелале дешаш а гlулакх да нахa юкъе атеизм йовржар.

Библиотекашта шоай болх айхха буза беза моттигерча вахарца, шерра дlадовзийта деза хlара колхоза, совхоза хьалхашка латта декхараш.

Библиотекаш декхарийла я республика писателий керда художественни произведенеш наха шерра дlайовзийта. Пайдане хургда вай писателаш библиотекашка книжкаш дешаршца каст-каста вlашагlоеттадургбола гlулакх вlаштlехьдоакхе.

Райисполкомаша, партийни организацеша цехадаш терко е езч библиотекай хьадаш кийчъяра. Библиотекашка хила йиш яц шоай гlулакх довзаш боаца нах.

Хlанз В. И. Ленин ваь бlаь шу дизара накъадолхаш, библиотекаш декхарийла я цу хьаьсарча Шейна йиза кийча е.

Хlара цlенга, хlара вешага, хlара сагага кхачийта книжка.

КЪИЛБАСЕДА КАВКАЗЕ ЭГГАРА ХЬАЛХА

Хьинар чlоагlа айдь къахьегаш я шоайн объединение инженерно-технически болхлой могашта. Йердача шера хьалхарча денашка а деш оарцагlьаьлча из керда технически технологии [illegible].

Январь бетта тха объединене — Къилбаседа-Кавказски экономически района эрригача предприятешта юкъе эггара хьалха кечъбайхкай комплексни механизаци. Хlанз деш кийчон цхьарча бусташ браковочни станокаш тlара кlадa дlаяхила укладочни дустачие зеш хьалхагlа санна букъ тlа деннаш а цa нхухьаш, минуцьца тlа гlолле дехьийт электронно-вычислительни машина тlа дистачуя тlехьагlа кхитта механизированни наьхъаца деш кlадa барзнъаш деача цехе а.

Лоацца аьлча, болхлоша транспортировщикаша беш хинна хала физически болх готтаро аттача болхаб — механизаци арахецца-штабелерашца беш ба.

Цу механизаце йиш хинойтай объединенига йиь эзар метр совгlа кlадаш кхаде, болхлоех бор! саг шунья а дальнха къчар бахьаш тlа хаккийта, шера 17 эзар сом ахча кхаде.

Керда техникин технологии юкъеэхьара энтузиасташ ба керттера механик С. А. Бермия, слесарь-механик С. П. Гувалов, В. Н. Осинин, кхыбараш. Дикагlа болча рационализаторех а вlархlа цlераш кха мегаргболаш ба ше. Хрящин, Труппа, Синеков, Савенкова, дукха кхыбараш.

Н. ЦЫГАНКОВ.

Ачхой - Мартана районе «Лермонтовский» совхоза механически мастерской болх беча токаря Тангиев Салауде тохкш дlаяинна оаттаха ханал хьалха йоккаш моттиг [illegible].

Бераго тоpнaш тlабакийта мехалду цa хlанз ремонт еча ше дола бахаш. Хlара дийнахьара норма даша 120—130 процент кхоачашъеш хьавоагlа Салауди.

СУРТА ТlА: токарь Тангиев Салауди.

Н. Набокикова сурт.

КПСС ОБКОМА ПЛЕНУМ

Совардийнаьна организационни дацьо дийна ергlенна йола КПСС обкома IX пленум кхиннад. Кхыча балха тlа вахарца дувзадениа нов. СИМАРЗИН В. С., пропагандаш агитаци отдела заведующе мукъадовлийтад.

Пленума КПСС обкома пропаганди агитаци отдела заведующе чlоагlоа нов. ЛАТЫШЕВ П. И.

КЪОНАЧА ГОРОДЕ НАЗРАНЕ

КУЛГАШ ЯЗДАЬД

Укх денашка дег гlоздоакхаш кхаь хезар Наьсарерча къахьегамхошта, Городе Назране хьалъеш хинна трикотажни фабрика болх бе йоалалийта мегаргхилара тешах деча акта тlа кулгаш ядар патчахьалихен комиссе.

Хlанз сихбенна хlадам деча машинаш тlара заводской даьтта lодоакхаш нахашкаш хьеккаш, уж цlеньеш боаха фабрика къона болхлой.

Укх хьалхарча шера хила безачунга дилача дукха хургбац фабрика ниц, шин цех мара яц болх бе йолалургьараш. Цар укх шера арахецаргьа 3,5 миллион тайп-тайпара нaйелеш. Масала, дийнахьа укхазара тихашка дlакхухьаргьа 3000 майка.

●

ЦХЬАЬКХА А ПРЕДПРИЯТИ

Пятилетка кхоалагlа шу промышленностe дика «хьукхаь» болаш хила мегаш да укхаза. Болх бе йолаеннай цхьаькха а предприяти — промкомбинат.

Из хьайийлай Экажкъонгий-Юрта. Хьанъал долаш ваь хlанз да из, юртарча мехкарий хlанз гаьна Назране аха безац болх бе. Промкомбинат нaйар тlа я.

Хlанз цу къоначча предприяте арахеца йолаль продукци — кхалнаха тlатехаду цхарелаш да. Дика корталш да из ахкаш замалахь. Дlахо йоацча хана ший ассортимент шершаргьа комбината.

Укхаза болх бе йолалургьа йоккха баргаш тега мастерской, кослангаш цу цне.

●

НАЬСАРЕРА АВТОРУЧКАШ

Укх тlехьарча денашка укхазарча юкъ-юкъерча наьха кисашка бlаргагу ший тайпара шариковни авторучкаш. Кхычадьара хьатlакхухьаш дац, уж. Ручкаш хьаду быткомбинате хьайийллача фотосувенираш хьаеча цехе.

Тайп-тайпара формаш йолаш да царех боаллача «бlаьга чу» дlачухьежача бlаргагуш дола сурташ. Царга хьежа я цар цlераш а: «Ракета», «Беседка».

Цул совгlа укхаза арахецаргьа байкаш, шуташ дlакъувла полиэтиленовни крышкаш, дешархой ручкаш.

●

ЗАВОДАШ-«ВЕЖАРИЙ»

Мелла хьо гаьнавалараха бlаргагу укхазарча мельзаводера лакха, дукха во-дика дайна «воккха саг» — элеватор. Цул лакхагlа промышленни здани хиннац Назране хlаьзалца.

Хlанз я. Цуна юхе урагlа ихай из санна лакха корпус. Цхьаболча наха хац из цу мельзаводе кеа хьалъаь крупа - зо завод йолга. Цхьан заводе — шин завод, заводаш-«вежарий».

Керда завод продукци арахеца йолаяла езаш я укх кердача шера хьалхарча квартале. Цо дайнах ьи-бусси арахецаргьа 50 тонн хьажкlий крупа.

●

АВТОМАТИЧЕСКИ ТЕЛЕФОННИ СТАНЦИ

Хьакхагlа паргlато хиннадале а тахан къе да укхазара центральни почта чуйола цlенош. Цун бахьан дуица а тахка а ца дезаш хоаш да.

Райисполком оарцагlьаьлар цу деца. Ше дагалацар кхоачаш а дир. Лоацнача хана цу къаьнача почта юхе lодегlар цlеча кирпичка дукхазаз вlаштlардаь цlа. Цу чу хургьа укхаза хьайлла лерхlа н йоаl керда автоматически телефонни станци. Наьсархоша укх шера болх байта лерхl цуна.

И. ЗАНГИЕВ.

МЕХКДАЬТТА ДУКХАГlА ДАККХАРА

Мехкдаьтен газ даккхара шера план оттаю къаьнача а кердача а скважинаша лургволча мехкдаьттагеи газагеи хьежжe. Цундукхьа промысловикаша чlоагlа терхи тlабакийта беза къаьнача скважиний фондах бинда пайда эцара, цу скважинашкара дукхагlа мехкдаьтта даккхара. Хьалоакха мехкдаьттен газ дукхагlа дилийтара чаккхьйа еза тайп-тайпара геолого-технически мероприятеш.

Дlадахача шера «Сунжанефть» НПУ мехкдаьттахошa шоаш тlаийца социалистически декхараш ханал хьалза кхоачашдир. Планах лаьрхlачул совгlа дахкха мехкдаьтта 17690 тонни газ 10797 эзар кубически метраш д. Къаьнача фонда скважинашкара даьккхар — 1477,5 эзар тонн мехкдаьтта. Дlадахача шера промыслай болхлоша скважиний къаьнача фондах бинза пайда эцара, къаьнача скважинашка дукха геолого-технически мероприятеш чаккхьхар, цар кlеззгдалийтацар хьадоакха мехкдаьтта.

Тха районе мехкдаьтта тlоанашта законтурное обводнени ю. Тlоанашта низ тlалоаттабар, режим нийса лелалар керттерлар за тха, цо торо хулийт къаьнача фонда скважинашкара хьадоакха мехкдаьтта совдаккха.

Тlоанашка хий чуахийтар мел лоархlаме да кхето а ваь, дlадахача декабрь бетта тlоанашта низ тlалоаттабе лаьрхlа йола нах вlашагlъеллай. Цу цеха коллективана хьалхашка латта керттера декхар да дийнахьа буса тlоанашка чуухийта хий 9000—10000 тоннаш дlаекхачийтар.

Къаьнача фонда скважинаш юхаметта а оттаеш, хьадоакха мехкдаьтта дукхагlа хилийтара тха управлене дlадахача шера 34 скважина обработка йир соляна кислотацеи поверхностно-активни веществацеи. Из бахьан долаш къаьнача фонда скважинашкара доакха мехкдаьтта 10865 тонн даккхдеар. Масала, № 126 йолча скважина обработка ялехьа дийнахьи буса лун хинна мехкдаьтта 44 тонн мара дацар, обработка яьчул тlехьагlа лур 69 тонн да. Хlаьта № 66 йолча скважина обработка яьлехьа дийнахьи буса 133 тонн мехкдаьтта лора, обработка яьчул тlехьагlа из хала йолаэзар 190 тонн мехкдаьтта. Уж санна дола масалаш кхы дукха а доалаце йиш я. Скважинашта кислотаца обработка ю скважинашта капитальни ремонт еча цехо, Н. А. Юрковский керте латтача бригадо.

Къаьнача фонда скважинашкара хьадоакха мехкдаьтта дукхагlа хилийтара чlоагlа лоархlаме да мехкдаьтта хьалоагlача турбай оагlонаш тlа, трании установкашка, нефтепроводашта парафин да бижийтара къовсам лоаттабар. Турбай оагlонаш тlа парафин йижача скважинашкара хьалоагlа мехкдаьтта кlезигду, цхьаза цхьан юкъа скважина соцаe езаш а моттигаш нийсну, цудухьа цу гlулакха лаьрхlа оттаьча графиках тlаьхьокам лоаттабе беза, тlаккха кlезиг ца хуш дус хьадоакха мехкдаьтта. Парафинана къовсам лоаттабу турбашка гlоалла йы дlа-юха ухийтача установкай новкъосталца, цитта мехкдаьтта скважинера хьалоагlача турбашкеи мехкдаьтта дlаухийтача турбашкеи гlолла чакхлоаз дlайха мехкдаьтта. Кlоаргга lочуйолача турбашка дlайха мехкдаьтта lочудахийтара № 1 йолча промысла заведующе Ю. Я. Веренна мехкдаьтта доаккхача мастера И. И. Уманчива кийчйир цу гlулакха лаьрхlа йола оборудовани. Турбашка lочудохийта мехкдаьтта lанаpиa вlоаху цo, хlаьта цементажни агрегатий новкъосталца из lочудохийт скважинашка, цо парафинах цlеньйо турбаш. Шалагlча промысле парафинах турбаш цlеньяра мастера нов. Калдаева кийчъьй хуххьа цу гlулакха лаьрхlа йола газ. Цох хьахиннар дика да. Цу промысле мехкдаьттана хий хьалоагlа. Промысла воккхагlволча инженера И. И. Холопова предложенех нига пайда эца белабир волжски мехкдаьттахой методах. Цо торо хулийт хьалоагlа мехкдаьттен хий къаьст-къаьста хьалоагlаргдола гlулакх де. Цу методах нига болх беш хиннай 5 скважина. Цо торо геттара кlезига мехкдаьтта дисача скважинера а кlендаь - мехкдаьтта хьалаккха. Дукха ха йоацаш мехкдаьтта да луш сецар № 21 йола скважина, промысла коллективе тесса йитадир из скважина. Шоай ницаца цар цига оттайир станок-качалка. Цуа тlехьагlа дийнахь-буе 1,2 тонн мехкдаьтта хала йоласлар из. Укх шера шин скважина оттаергья из санна йола станок-качалка.

Тха мехкдаьтта доаккха моттигаш тlоанаш долаш хилар управлене инженерий предложенех «закачка-закачка» ихача способах хий чу а ухийташ «фонтан-фонтан» ихача методах мехкдаьтта даккха доладир, аьнча, нхьатарра тlерчен кlадарчен мелашка хий чу а ухийташ мехкдаьтта дикха доладир. Цу «фонтан-фонтан» ихача методах мехкдаьтта даьккхар №№ 81, 39 йолча скважинашкара. Цу скважинех тlаоне шера 400 эзар сом пайда а бен. планах лаьрхlачуа совгlа даьккхар 50 эзар тонн мехкдаьтта.

Къаьнача фонда скважинашкара дукхагlа мехкдаьтта даккхийтара тхьнаре къахьийгар скважинашта капитальни ремонт еча цеха коллективе а. Цо ремонт а ай болх бе йолалийтар къаьна 29 скважина. Цеха болхлоша соахка чаккхьйача мероприятеша торо хилийтар къаьнача скважиний пайда эцара коэффициент 0,975-нега дlаккхоаче.

Пятилетта юкъенсача кхаь шера доккхий социалистически декхараш тlаийца мехкдаьттахоша. Пхе шера план 1970-ча шера 7-ча ноябре кхоачаш а еш, планал совгlа 12 эзар тонн мехкдаьттая 2200 эзар кубически метр газ аккха лерхl цар. Цу декхараш тха коллектива тlаьхьех къаьнача фондах кхы а дикагlа пайда эцара. Укх шера кислотаца обработка ергья 25 скважина, капитальни ремонт ергья 29 скважина. Лакха давлени а йолаш скважинашка хий чуахийтара йола № 6 йола насосни болх бе йолалургьа февраль бетто. Кхахулча шера хьал а ма болх бе йолалургья из санна йола цхьаькха насосни а. Укх шера хьалхарча ах шера къаьнача центробежни насосашта метта керда боккха низ бола керда насосаш оттаергья. Хит мехкдаьтта кlендаь хьахъоестадара а кхьала йола мероприятеш чаккхйоахаргья.

Буруо а латтам керда скважинаш болх бе йолалийтаро, къаьнача фондах бинза пайда эцара белгадъаьхаа мероприятеш чакхъяро торо хулийтаргья тlаийна социалистически декхараш пачхахьалкхен плана тоамца кхоачашъе.

Л. ЗАХАРОВ, «Сунжанефть» НПУ керттера инженер.

Л. И. БРЕЖНЕВА ВЕЛИКОБРИТАНЕ ПРЕМЬЕР-МИНИСТР Г. ВИЛЬСОН ТlАЭЦАР

КПСС ЦК генеральни секретара Л. И. Брежнева официальни визитагlа вена СССР-е вола Великобритане премьер-министр Гарольд Вильсон 23 январе тlаийцав, цунца беседа а хиннай.

СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТА ПРЕДСЕДАТЕЛЬ КОСЫГИН А. Н. ИНДЕ ВИЗИТАГlА ГlОРГХИЛАРАХ

Хьалхагlа Инде правительства вийха вахналара СССР Министрий Совета Председатель нов. Косыгин А. Н. укх шера январь бетта юхе официальни визитагlа Инде гlоргволаш ва.

Инде волаш нов. Косыгина А. Н. дакъа лоацаргда Инде къаман цlей — республика Ди веддеча.

СОВЕТСКО-АНГЛИЙСКИ ПЕРЕГОВОРАШ

Официальни визитагlа Советски Союзе кхаьча Великобритане премьер-министр Гарольд Вильсон 22 январе Кремле СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин волча визитагlа ваха хиннав.

Цуа тlехьагlа Кремле советско-английски переговораш хиннай.

Доттагlала хьал а латташ чакхйийна переговораш йолча хана цхьадолча хlаназарча хана лоархlамерча дунен халкъашта юкъера дешай хьакъехьа шоай лерхlараш дуцаш вlаший дагабийнаб.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ХЬАЛХАЛАТТАРАШЦА НИЙСЛЕ

КПСС XXIII-ча съезда партийни организацеш деккарийна къй комсомольцашта, берригача советски кагирхошта кхетам балара къахьтта уйла тlаххийта. Парте уж указанеш кхоачаш а еш. Малгlабика юккъерчи партийни организацешна комсомольцашта повкъостал ду кхуьш йоагlача тlехьенна идейни воспитани ергйола дийна, хlоарга формаш леха.

Массе оагlорахьара комсомольски вахар, къоначa тlехьен къахьегами дешари, культура а быт а партийни организацешна цlаккха а шоай бlарг локкама кlалхара дlаялийтац. Цуьнца дуьнаденна белгал ца даьккхача барбац 3-ча мехкдьтта промысла парторганизаце бош бола беркате болх. Цун кулгалца комсомола комитето (секретарь нов. С. Салтукиев—промысла инженер ва ца) планаш леладу комсомольски организаце болх. Укказа хан-ханнахьа ю комсомольски собранеш, хорта болча къамаьлаша, балла тlарча кхоачамбоацдарашта а боагlача тайпара критикен самокритикен а еш дуьц дешаш.

Болх беш я «комсомольски прожектор», цо хlамай кхомбойи хьурмат дойи хьожаш 5 рейд яьй. Комсомольцех дуккаха барaш коммунистически къахьегама ударникаш ба, комсомольски порученеш йолаш ба, хьалхалатт. шоай производственни заданеех лоархlабу, цудухьа 3-ча мехкдьтта промысле, массаза а кхоачашъю хlара бетта планови заданеш, коммунистически къахьегама промысел яха цlи еннай дуния.

Промысле хlара бетт-бетта салаlара сайренаш ю, тlема, къахьегама ветеранашца, 20-ча шерий комсомольцашна вlашагlкхетараш ду. Комсомольцашна хьинаре дакъа доаш промысла спортивни вахаре, хlамай кхомбаран хьурмат даран лелаеча яхье, комсомольцех 8 саг рационализатор ва.

Партийни бюрос тlахьожаш а лоаттабеш, лостам тел комсомольски балха, практически повкъостал ду еррига мероприятеш чакхйоахача.

Беррига комсомольцаш партийни комсомольски дешара «сете дешаш ба, дружинникаш ба. Партийни организаце дикагlа бола комсомольцаш шийна мугlарашта юкъеуьв, укх шера КПСС члений кандидаталла дlачуяхийтав 5 комсомолец.

Комсомола комитет хьож кагирхой балха тlа дlанийсбира, дешара, быта дешашка, культурни гlулакхашта хьахийна ахча дlаккийсдарген цунах пайда ецарген, хlаьта цу хlамаша новкъостал ду кагирхой промысле балха совцабара, къахьегамцара гlулакхаш лерттlа леладергдолаш царна кхетам балара.

Промысле шерра дlаьржай хьалхалаттача мастераша, опыт йолча операторша - коммунисташа шоай къахьегама вахар эгара хьалха дlадоладеш бараш шефство лелаш санна йола кхетам балара пайдане йола формаш. Из шефство массе оагlорахьара лелаеш я, цо коммунисташта повкъостал ду къоначa тlехьенца беча балха проблемаш промысле, бригаде кхетамца уттае а къестае а.

Опыто хьахьокх, къоначa тlехьен хьаштаи, цунна оцараш кlоаргга lомадеш болча моттигашка гlулакхаш а толаме лелаш хилара, хlаьта къоначa тlехьенна кхетам балара гlулакх бе-баккха ца хеташ леладеча, доа даларца а тlахьехамаш дарна а кхоачамбаь дутача, тlанийна решенеш чакх ца йоахача моттигашка кагирхой инициатива йоаш хилара.

Масала, иштта латт гlулакх «Малгобекнефта» НПУ а «Южгазопромыстроя» СУ-а ахача гlишлошъеча организацей партийни организацешкеи комсомольски комитеташкеи. Цу организацешка производственни планаш кхоачаш ца еш юкъагlъес, къахьегама онсарле лоха я, кадраш дукха хуцалу. Къоначa гlишлошъерий къахьегамех бытен хьалдам формашца терхал ца дени, кагирхошта юкъе кхетама болх ца беш хиларца мара кхетаде йиш йолаш дац из.

Болх къаьстта ве вlаштlехьбаьккхаб «Малгобекнефта» НПУ «гlишлошъеча управлене комсомольски организаце (парторганизаце секретарь нов. Тарасов, комсомольски организаце секретарь нов. Мусостов С.) Укказа хан - ханнахьа комсомольски собранеш яц, производстве хьалхалаттараш комсомольцаш бац, партийни дешара системера занятеш юкъагlъовл, партийни бюрос лаьгlац комсомольски организаце беча балха отчетага, коммунистически морала уйлаца хьалхабац кагирхой, цудухьа цхьа бахьан доацаш дац производстве къахьегама дисциплина а социалистически общежите бокъонаш а телхаеш моттигаш хилар. Уж тайпа моттигаш 8 хиннай 1967 шера. Дикагlа бола комсомольцаш юкъе а озаш шийна мугlараш шерадп парторганизаце. Цу должача хlамаша хьахьокх партийни организаце комсомольски организаце бола чулестаба а кагирхошта кхетам балара дешага хьежа а езаш хилар.

Комсомольски организацей денали политически кхетами чlоагlагlа хул царна юкъе къоначa коммунисташа дакъа доаче.

Отчетно - хоржамий комсомольски собранешка комсомола организацей секретаралла хержав 8 коммунист. Цхьабакъда, царех кхоачам хилац парте XXIII-ча съезло хьалхашка оттадьча декхарашка хьежача.

Комсомоле партийни ларе тlа-тlа чlоагlъяьв, кагирхой вахара еррига оагlонаш кlоаргагlа, лергагlа тахкаьв, комсомола деш дола кулгал тоадара беррига низаш тlадайтадьв аргьец комсомола горком, райком юххьанцара партийни организацеш.

Н. КРЕСТЬЯНИНКОВ.

Пропагандиста говзал

Коммунистий дешара цахаддаш теркам тlауьйт тха завода партийни организаце. Партбюро заседанешка каст - каста дуьц коммунистий знанеш лаккъара дешаш. Цига белгалдах политически дешаре нийслуш дола кхоачамбоацараш, уж дlадахара некъаш.

Из беррига бахьан долаш политически дешара тайп - тайпарча звеньяшка дика чакхъювл занятеш. Ладувгlараша хьинаре дакъа доаш пропагандисташа еш йолча собеседованешка. М. Мидаева, М. Рябов, В. Каратаев, Ю. Мусаев санна болча ладувгlараша хlара занятена дика кийчлуш кlоарга знанеш хьагойт собеседованешка.

Цхьабакъда, пропагандисташ педагогически а методически а новкъостал эшаш болга гучадаьлар тхона. Цудухьа оаха вlаштlъеллар пропагандистий методически совет. Цо доккха новкъостал ду пропагандистий говзал лаккъара, дешара програмно могадаь литература хьахаржара. Цуа совгlа методически совето кхоачашду лоархlаме лола кхы цхьа деккар а — толашагlболча дадувгlарех кийчъю хургболча пропагандистий резерв.

Дукха ха йоаццаш тха партбюро заседане дийцар коммунистий дешара дош. Цига шерра йийцар пропагандиста Д. Насардинова опыт, белгалдаьккхар цу пропагандиста толам lомабеш йола материал коллективно хьалхашка латтача деккарашца айхха ювзаш хилар. Пропагандиста дика хов ладувгlараш мишта кийчлу, хlаьта цунга хьежжа индивидуальни болх бу цо школе дешa загlача хlара сагаца.

С.-А. ЮСУПОВ,
Нахч - Гlалгlай шинара завода партбюро секретарь.

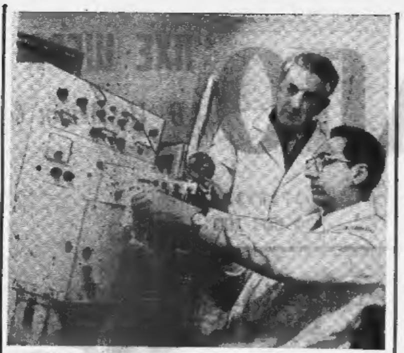

МОСКВА. Дунен тlа цхьаннахьа а яц Советски Союзе вlаштlехьаьккхар санна лорий говзал тоадра бола пачхалкхаллен система. Из лоархlамера доаш къоастадеяга эгара хьалха дlадоладьча вай мехка болх беш я тайп-тайпара специальностaш йолча медицина шоай квалификаци лаккхъе 13 институт. Царех сертергеъер я Москвера лорий говзал лаккхъе Централни институт, хlаьта цу чу болх беш 66 кафедрех 23 lалма - тоцкама лабораторех я. Ше вlашагlъеаннача укх 37 шера мехка йоккхагlа йола дешара - lалман медицински учрежденех я хиина дlаяттай из, цу юкъа. гlа кердагlа дола советски медицина керагlдийнараш lомадаь, лакха квалификаци йола 200.000 лор ара тlехъьарца шерашка шерра дунен хьакъашта юкъера нукlарал де я дьовнид цунна — дукахача мехкашкара лораш ух укхаза lомабала.

СУРТА ТlА: неврологически отделени профессор Л. С. Петелин (аьттехьарвар) курсаша деша вагlача Сурхуски 1-ча городской больница нервни отделене заведующиена С. Т. Тавадина консультаци луш ва.

Г. Мазура сурт.
ТАСС фотохроника.

ЭЛЕКТРИЧЕСТВО— СОВЕТСКИ ЮРТА

Тхьа кхоь миллиард киловатт-сахьат совгlа—иззал йолча электроэнергех пайда хlоай советски юрта бозаме 1966 шера.

Миллион совгlа киловатт-сахьат мара кхачаддар пачхалхе Росси еррига юрташка шоа тхьа ипт шу хьалагlа.

Советски правительствo шина решенех 1931 шера вlашагlъеллар юрта боазама электрификаци яра Еррига союзни lилма-техникни институт.

Кердадарий ноложазни Агентства газет дешарашта арайоанех укх гlехьарча шерашка институто деча балкех бола статья.

Юртара кертерa балха дукха а дийна дlаотташ латт цига баадий дий бlеъ совгlа тайпа кхоачашдеш йола электричество. Энергеца кийчъяра боаримга диллача цхьайола юрташ тlех а кагийча промышленни предприятеал: хlамзара электромеханизировани шурий ферме хlамигача заводa дукхагlа тара лост, массаэарча коробкиначув. Укх тайпара кийчъю шура, масала, Подмосковье уллача Котово аьача юртарча ферме. Поточни лини йолаш ферме: хьоьвенза шура массеза аппаратах чакъйоаха цlенъеш, цунцара хьоавал боарам тlа боалеш, цунна пастеризаци еш, из шеп йолийташ, пакетаца дlакъовлаш. Хlара дийна шурий яьз эзар пакет кхоачаш Москвега цу фермагара. Ферме механизаци ер шура чакъйоахa поточни лини хиина ца lеш, доаккъараш кийдонга, дlадеханга, тlоазлга, кхо арахтуьхнг а дa. Кулгашца беш бола lаппа болх мамогга кlезигбаре новкъостал доргдолча тайпара хорка я машенаш. Цудуьхь дийна сага-сахьта тlех бац укхаза цхьа центнер шурий шихарга дlабода къахьегам.

1958 шера дена институтага дlадаьннад хьайбай боазама электромеханизаци ера дакъе тоххлам денга. Керттера низаш тlедерзадьа хьайбаш леладеча фермашта цхьатерра йола машенаш арахецара. Хlана болх беш йолча машиний система шийна чулоац механизмаш шил бlаьн шозтхьам итт тайпа. Хlаьта система дикал-м хьакъегама бесарле лакхьанга lа...

...лацараш йола универсальни агрегаташи устройствaши кlезигагlа хинарца хьесташ ма даь.

Ульяновски области «Старомайнский» совхозе вlашагlъеллай кхоа тlера онлазерaш леладу автоматизировани ферма, хlана аст-каста птицефабрика оая цунах. Шийа индустриальни цlи тиллийта боьъо хьакхай боазамо. Чухье шерра чекаш йола пин птичник вlашагlъеллай совхозе, царех хlорани чу гlулакх де цхьа оператор мара а ца эшаш. Дерригаш а хlана даьц хьина дола болхаш автоматаша ду. Птичница хlамо да дезац доаккъарех витаминаши каротинаши тола а хlаьта цул тlаьхьагlа автоматаша программи задани оттае а мера. Вентиляторий калориферийн система, цунъеxъсталца искусственни микроклимат лоатта помещене чу — эшaча боарама температурен фон гlуналш, хlаьта из бахьан долаш алсамдоланнад тlара котама дааш дола фуьв. Птицефабрике эзар фуьй хьадейтарга 0,9 сага-де дlа...

Хlана кийчъеш я автоматика, радиоэлектроника, кибернетика, вычислительни техника юрта боазаме чуоттаергйолаш йола машиний керде система. Цунна ларде юш поточни производстве индустриальни технологен принципаш. Мотчарча дуккача боазамашка чакдаьхад доакъараш кийдара дальше институто даьбалаш. Хьовцарга вай, масала, «Останкино» яха Подмосковьера совхоз. Укхаза тохкамба чакхьийна «Кос-24» яха доакъараш кийдарен дlадехкарен схема массанаша а далее могаш тlанийца я кастта мехкарча тьакхарч дукхачa фермашта дlадолаергйолаш а a.

Лаьттах тlайоалачa хlамайн хьайбайн дунен къайлехашка ала гlерт lилма, электричества новкъостaлца юкъерчал доацаш воздействан а гlерт из хьайбаш лаьттах тlайоана хlамаьши дегlахкувлара. Хоаш да, ультрафиолетови хlанараше хьайбай вещестнаш обмена алмани еш, цамогараш кождаш шилар. Цхьабакъда, lан замалена кlезигагlча боарама хоан ух хьайбашка, цудухьа ультрафиолетов хlанарий ца лоача баргбоаца боарам эрнтеми олаш йолча лампашкара бава безаш хул.

Хlана боагlаш оргlаме отт бацалараши сомм лазача частота йолча токаца йокъаяра, шурийе ультрафиолетови хlанарашца пастеризаци яра, электрически хьетта алат тархара метадаш шерра юкъайоалаерч дола дерг.

Юрташка электричествоца болх беш мел дола боазамашта задания электричество лоаттаргда lалашдергдолаш йола теоретически лард йоллеш латт хlана. Тайпара секционирующи устройстваш, резервни электростанцеш, напряжени автоматически ниссъяр — цу долча хlамаши йиш хулийт юртишкарча энергетически система беш бола болх тоаметтlа хилийта.

Кхы цхьаьна а я институте lилманашна шоай болх тlабаргбала проблема — кхаш леладеча мобильни стационарни професашта электрификаци яра спесабаш технически средствaши кийчъяра.

Тlехьагlча шерашка оаьтеарахьяр электрически тракторийн комбайний эгара хьалхара конструкцеш. Цу хана оттаьча съемашa йиш хилитар электрически энерги лелача объекташа кхеитарех йола lалашмата дукха проблемаш хьоастав. Хlана чlоагlагlа уйла тlаборайт двигатело чура шо вата а пуш хьайоаккхача энерген маттел электрически энерги а оттаеш, автономни электропитани а йолаш керда хьеаш йолча мобильни агрегатаща теоретически экономически лард йоллера. Дукха экспериментальни балхаш дlад масса вела тракторни агрегаташ автоматически бокъонца нийса лехинга lалашдергдола ориентаце система хьаьра.

Александр ГАНЕЛИН,
Тамара НОВИКОВА.
(АПН).

ТЕХНОЛОГАШТА КАРАГlДАЬННАР

Дика толамаш дьахад укх шера Грозненски нефтемаслозавода коллективо. Къаьстта белгалъяьннай № 2 йолча цеха установкаш. Царех я 15 ден задани 107 процент кхоачашъяь нов. Горьковой керте латта № 40 йола установка, 105 процент план кхоачашъяь нов. Баранова кулгаду № 40/2 йола установка, серпокислотни, кхыяраш. Уж санна установкаш я № 3 йолча цехе а. Ерршача заводо 15 ден мага 104 процент кхоачашъяьй.

В. ГОРБАЧЕВА,
тха штата йоаци кор.

ЗАПОРОЖЬЕ. ОЦ 417.000/500 ахача тайпара тlехбьяна низ бола пхьа фаза йола трансформатор кийчъяьй Запорожски трансформатори завода коллективо.

Трансформатор деррига тоьжамех камаьдала я йолаш чакхьяннай, хlаьта кастта Красноярски ГЭС гlишлошъерашта дlайохьийтарг йолаш а я из.

Сурта тlа: Красноярски ГЭС йолча трансформатора кертера образец — завода сборочни цехе.

А. Красовски сурт.
ТАСС фотохроника.

КЕРДАЧА ХЬАЛАШКА ДОВЛАРА

Укх шера цхьоагlча апреле дено город Грознерча ахьча мехкдьтта чакхдоахачи химически предприятешца цхьаьа планировани экономически стимулировани кердача системага дьала болх бе йоалургья Новогрозненски мехкдьтта чакхдоахачи завода коллектив. Цу кердача системага доалара кийчо е доладехар тхо 1965-ча шера хиина КПСС ЦК сентябрьски Пленум чакх маьлхингехьа.

Завода партийни организаце, кулгалхошa хьалашка оттадь декхар дар тха предприяте болх беча хlара сага кердача реформо мел пайда бу дlадовийтнага. Цехашка, участкашка, сменашка лекцеш йийшар, беседаш, докладаш йир планировани экономически стимулировани кердача системах лаьцан из мел пайдане я дlайовийтацаш. Цу темах лаьца партийни профсоюзни собранеш а чакхъьхар.

Планироване кердача системага довлара шоллагlча этапа керттердар да экономически дакъе кадраш кийчъяр. Цудухьа вlашагlъелар 32 сахьача йолча програмах болх бергбоаа экономически семинар. Цига дешаш бар цехий начальникаш, йоккхагlбола инженераш, механикаш, завода службаи отделийн кулгалхой, кхыбараш. Семинаре хьежар производстве планировани яра дочa, аланаш къахьегамех, арахецача продукцеа дlабо... хьалашка. Бlара предприятеш ца lеш, керча ... ческа цех хьежар уж ... дешашка. хьежар бухг... ски ... расчет... сирования ара, хозрасчета дешаш-ка.

Цул тlехьагlа кердача хьалашка довлара кийчйир экономически расчеташ. Цу дакъе дlадетача шерашка завода коллективо бьча балха нийса анализ йир. Финансово-боазама балха ... дахкаш кхьагта хьаьекхар йоаеча бедала материаллий, энергоресурсай нормашка цlаькха а хьажа везилгеа, производствана чlоагlа эшаш йола прогрессивни нормаш оттае езилгеа. Цунца цхьаьна йолх беча технологически установкай мощностешка а хьежар.

Планировани экономически стимулировани кердача хьалашка болх беча хана чlоагlа доархlаме да керттерча производственни фондаехи шоай оборотни средствaехи бикха пайда эцар. Цудухьа оаха лаьрхlар тхоай оборотни средствий керда норматив оттае, кердача реформа дlадехачуьгга хьежжа. Из норматив оттаьй обороте совлена безал, кийча продукци, ахфабрикаташ, гlонца йола материалаш юсаргйоаш.

Цlаькха юха хьежар завода керттерча производственни фондашка. Тиштъенная ца эшош оборудовани предприяте баланса тlера дlаяьккхар, цхьа дакъа промышленноста кхыча отраслешка дlаяхьийтар. Из бахьан долаш производствана эшараш совнаш пайда хул.

Кердача хьалаца предприяте кулгалхошкара, берригача болхлошкара хlаде, производстена экономика дикагlа йоалийта, арахецa продукци дукхагlа хилийтара, цул дикали производства рентабельности даккхьра экономически рычагаш нийса пайда эцнага. Цу дакъе чlоагlа лоархlаме за завода чура боахама расчет цахадлаш ареяхар, массеолча технологически гlона йолчен цехий балха юкъе боахама расчет ихьар.

Цунца дуьнаденна дlадахача шера кердача реформа дlадеххача бесса боахама расчета хьокхамашка цlаькха а юха хьежар тхо. lилман дарал тlа къахьеган вlаштlехьбаккхара йолча лабораторе коллективо гlонна йолча цехашен службаш беча балха анализ дьчул тlехьагlа къоастайир хlара бетта царна яла еза производственни задани. Иштта боахама расчет цу цеханка, службашка леладар цар кулгалхошa чlоагlа къовсаш лоаттабу, керттерча производствана гlулакх деш кхоачашдеча балхашна дlадоадар кlезигдара.

Хоаш махиллара планировани экономически стимулировани кердача хьалашка болх беча керттера теркам тlабохийта безаш гlулакх да предприяте боллдошта материальни стимулировани яр. Цудухьа завода экономически службаш производственнхцашца цхьаькха а юха хьежар алапе фондера боллдошта премеш хьожаpра гlулакхага, белхлошта, инженерно-технически белхлошта, гlулакхерча пахa материальни поощрене премеш тергйола норматеш кийчйир. Цу дешах лаьца йолуш материалаш чlоагlъяра «Грознефтехимзаводы» ахача объединене дlалахьийтай.

Кердача системага далара оча кийчоду завода коллектив деккарийна йир производства цхьадола ... Масала, дуккача хана тха вlаштlехьдаьннадацар полиизобутилен даккхара керда процесс карарме. Цу гlулакха дукха уйла йир тха производстве хьалхалаттараша. Полиизобутилен даккхара процесси установка цхьайола технологически узлани эргахара мероприятеш кийч а яь производства юкъейаккхар цеха боллошa инж. Санникова, Федотова, Яковлевае, завода керттерча инженера заместителя нов. Филиппова сина предложенех. Цо торо тилийтар соацха шоллагlа ах шу дола долча дена лийрхlача хьесапе дукхен технически хьалеша дlа ма деххара дикен полиизобутилен арахеца.

Кердача системага довлара чакхдаьха балхаш дукха дале я, укх юхейнсача доацнача хана кхоачашде деза кийчол балхаш кхы а дуккагlа да. Керттерча производственни фондах, бедахах, кхычарех дикагlа пайда эцара гучаяха езаш дукха а резерваш я. Кердача хьалашка мел ешa фондаш хьахиийтара 1968-ча шера планах лаьрхlачул дукха дуккагlа пайда бе беза пачхахалхенна. Из толамца кхоачашдара мел эша резерваш йолаш я заводе. Уж гучи а яха, царех пайда эцара хьинар кхе па деш къахьега деза хlаране.

Кердача системага довла йиза кийчо яра юхейнсар кlезига ха дара яц, тха коллектив чlоагlа сагота я баьча пайдах материальни стимулировани фонда лаьрхlа тьакъоастаде дезача ахчан чlоагlъяь норматиеаш ца хилар бахьан долаш. Нормативаш хила еза ха тиниай.

Завода материально-техническа lалаше яра гlулакх а чlоагlа дера дола укх шера. Къаьстта чlоагlагlа оарцдаккха дезаш хlама да укх шера тхона катализатори производстве эшача силикат-глыба ихача продукцех хьахьожаьр 40 процент мара ца хилар. Из чlоагlа lаткъаргlа производствана. Уж нийслу кхоачамбоацараш сихха дlа а даьха къоастаде деза уж дешарш укх доацача хана. Тха коллектив дог тийца я шийн ханнахьа кердача системага а дьлла, хьиларе къа а дьегаш, пхе шера план ханал хьалха кхоачашъергхилах.

Я. КУРАЧИНСКИЙ,
Новогрозненски мехкдьтта чакхдоахача завода экономически дешашта вола директора заместитель.

«СЕРДАЛО»

2-гlа агl. 25 январь, 1968 шу.

СССР ГЕРЗАШЦАРЧА НИЗИЙ 50 ШУ ДИЗАРГА

ДОНСКОЙ ФРОНТА АЬТТЕХЬАРЧА ФЛАНГЕ

ПАВЕЛ БАТОВ,

шозза Советски Союза Турпал, эскара инарал

Тхъаь пхиъ шу дlадаьннад Сталинграла улицашка моастагlчоа йиттача тоний тlехьара залпаш дийна яьнача дийнахьа дена. Дlауьхаргла кхы а итташ, бlаьш шераш, хlаьта наха хьалхагlа а санна чlоагlа сий деш дагалхоабаргла сталинградски эпопея турпалашта карагlдаьнна цlаккха а лергдоаца гlулакх. Шера дlаяна хlал лоаттабенна ца lеш. толашагlа дола моастагlчун кха бlаь заар эскар хlалак а хаь, овлангара дена хийцар цар тlена дlахора лелаш.

1942 шера аьхки шоаш наступательни операцеш йолаеш, германски командоване чlоагlа хьаххайкадир, цу чакхвалалехьа эрсашьарлар цхьалхалаьгга. аьнна. Аххапарча наступлене лерхl. йоахар гитлеровски директивех цхьанне тlа. «Советий доалахьа хlана а юхебисa дийна низ беррига а хlалакбаь хlабиккха, тар ма цу дуккагlа йолча лоархlамегlарча тlема-экономически центрех эрсий бала». 1942 шера lанга хlаккахчача, шоаш хестабеш дувнар Гебельса турецки журналисташа ше беседа еча хана, кхы дlахо Германена кхераме хургдац эрсий эскар, аьнна.

Шоаш тохаш йола керттера хlама советско-германски фронта къулбехьарча тхьана тоха лаьрхlар гитлеровцаша. Цу лостамгаьха тlадерзадир цар lалаьмате дукха эгара толамгlа доле ьоаш. Лиргагlа бола тlом мае дlаболабелар. Цун юкъмоттиг Харькова районе яр. Тlехьалча низаша готдеш долча советски бlуний, тlемаша мара хьамсарча лаьттах цхьаккха чlегиг хlа ца хецаш, тlехьанна доьла дийзар малхбоалегахьа. Дона аренашкахьа, Немецко-фашистски бlуна хьахха дар лахагlа эскар. Цунна тlадилла декхар — Сталинград йоаккхинга. Гитлеровцаш города гарга ме гlорт, чlоагlагlа хулар Сталинградскии Къулба-Малхбоалени фронтий дукъале.

Лийнахьа а бу а сийрдаледхар Дона арeнаш. Юххьанца цхьан эскара низаца Волга тlа кхача лерлаш бар гитлеровцаш. Цхьабакъда, июль—август беттанаш а дена цунна новкъостала керд-керда дивизеш, корпусаш, къаьсттача гlулакхашта лаьрхlа эскара дозкъош ахийтанза бланезар уж. Къулбехьенера юкъдерзадир хьагlа танкови эскар, кхыча лостамашкара хьа а даьха Дона аренашкахьа дахийтар Гитлера союзникий — румыний, итальяний бlунаш.

Сталинград бахьан доаш лаьттача тlема ниина я оагlорахьара тlадзадар ши кхалкоч сагга хlаккхоаччаш дола эскар. Цу боккхача тlемагa ладувгlаш дар деррига дуне. Массане а дика кхеталоча, дукхьан уииццав, хьалхо йоагаьча Доаан Волганен юкъерча аренашка, тlемa кхея кьаст... хилар.

Кхы а цунна дlагlатоха доагlа, наьзарра аьча, цу доккхача фашистски lалаьмата дукхала Советски Эскар не цхьа дальта хилар. Антигитлеровски коалицета тlонаара вай союзникаш «хьежаш багlар».

Цхьабакъда, пиовтхье шоллагlча шера ахкен гуйрен дикка эргаш дар повахкье цхьоалагlча шерарчуд. Мехка промышленность тlа-тlа дукхагlа арахена йолаелар тlема техника, герз, тlема кхоачам. Тlа-тlа дукхагlа уьар фронта танкаш, самолеташ, артиллери, реактивни установкаш.

Дагалоагlа укх тайпара сурт Октябра бетта юххье эскара командовани хьаьца Брянски фронтера Донской фронте водар со вотомашнала. Дона гарга ше кхоач, геттагlа хулар наькъашка а бийсашка. Хазза цхьан колоннана хьалхалийлачуд тlехьагlа шоллагlчун цlое бlаргагора хьалхашкахьа. Дика кийчдаь бlунаш дар довлаш хиинараш, брезенташ тlа а кхехка тагачаш тlен автомашинаш тlен дайттарашцlи хаза «катюшаш». Йоаккхий топаш, минометаш йолга саккхура. Йоаль фараш а йолаш, маскировка еррига боккъолаш кхоачаш я еш, йолхар танкаш, шоаш леца установкаш.

Аз хьанйца хиина эскар Диьлагlа танкови оазаш а фронта аьтта тхьанагахьара рубеж лаьца латташ а дармоастагlчун дуккха низаш дlийна тlа а дерзадайташ, цу тайппара Сталинград лераерий хьал аттача а доаккаш, дуакхача лирача тlемашка дакъа лоацаш хиннадар из. Диниеех геттара дукха нах къийстар цу тlе...

Эскара командовани хьа а нийца, телефона чу гlалла фронта командующи гlулакхагача духтlаводакхаш се вазлача хана, аьлар аз:

— Новкъост командующи, эскар боккхаь дика да, цхьабаккъда, «Диьлагlа танкови» кха цуп цlи кхетвеш яц. Цунна йисараш-м еррига а масех танк мара ецай, уж а штаб лоараш латт.

Рокоссовско жоп делар:

— Сагот ма де lа, Павел Иванович. Хlаьта цlерах лаьна аьчча, из, гучех, кхыча тайпара хургья...

Белтала дар, кlира даьнача гlолла кхаьчар приказ: Диьлагlча танкови эскарах кхы цlи тилай — Кхоалгlа цхелагlа бlуний юкъара эскар. Цул тlехьагlа со кхийтар «Сагот ма де lа» аьлча командующе дешаех а. Хlара lуйрийна штаба начальника доклад йора еррал нах кхы тlа а баьхаб, керда техника кхаьчай ахаш. Бlаргашта бlаргатуй низех тоалуш доагlар эскар. Хlанз цунна юкъе я низах тоаенна, мел йоккхийча халонех чакхъяргйолаш массе оагlорахьара кийчъенна ши бригада. РС пхе минометни полко поишеш кийдар, авиаце чулеча доавах эскар дораеш ПВО яхо полк яр. Хьа а кхаьча тlом бе кийч а енна хlаьттар Лакхехьарча Глявни командоване резервера артиллерийски пхи полк. Дивизей нийс командирах хlаране хоаш бора: «Долла хlама вlаштlехьа ла, лични состав кийча я моллагlа декхар кхоачаше».

Цхьа фронта командующи вера.

— Кхетхана юхе, плацдарме хила безам бар са, — аьлар цо. — Шун цигара гlулакхаш мишта хьожаргдар вай.

Аьхки тlемаш доладеча дена дlа ца хецаш лоаттавй эскара бlунаша из плацдарм. Моттиг цаьра йоллалехьа а, тха вlаштlехьдаьлар кхайлагlа массеза динна цига тlаcа. Хьалхагlа соца цхьана гlулакх дена хиина полковник Меркулов командир а волаш хинача царех цхьан дивизе цхьа кlезига ха хьалхагlа политотдела начальникаца Радецкица сийрий армейски слет йир оаха.

Плацдарм бокъонца зувра Рокоссовско, саьгарашка а толашка а хилар из. бlухешка, взводий, ротай командирашца къамаьлаш дир. Константин Константиновича тlамашийна сиха корадоагlар массанена а дезаргдола, дегlаа нуташ дола къамаьл. Бlунашта дукхавеза вар из.

Цхьан сангар чу бруствера дlагlа а вала, турпал бlарге лаьцар немций хьалхашкахьа бlаргагора боарзаш, гуннаш. Хlарабар — моастагlчун оборона дика чlоагlъяь увал.

— Чlоагlа бlар ма, — аьлар командующе, цхьабаьгда, кастта юха-м дерзда вай из.

ІИЛМАХОША—ПРОИЗВОДСТВАНА

ХУРГДОЛЧУНГА ХЬЕЖ СЕЛЕКЦИОНЕРАШ

Малагіча херттарчe лостамашхаза беш бе хіана гурахьа дувча кіицара селекционни болх, фу карагіданьнад укхаза укх тіехьарче хано? — тха корреспондента из хаттар дир Ленински преме лауреатега академикага П. П. Лукьяненкога. Цу хьахьехье тіехьаьнна воккхача селекционера дийцар.

* * *

Діадахача эзараш шераш Іилламате дукха мерда кіи сорташ кхедаьд ламтта леладераша, хіьта а кхы а толашагіа йолча формаш кхехколлерца бола безам діана а байнабац сага. Укх тіехьарче шерашкара цуи формаш—гибридизаци ярн къаьст-къаьста сорташ хьахержари.

Хьалхагіа лепальча къаьст-къаьста сорташ хьахержара метдо йиш хуйтар, хьукъам пакхбеши 10—15 процент фу дикагіа тіадоалийташи доле керда сорташ кхеда. Мииттача хьалацна селекцио торонаш геттара кіезига яр. Чурча тайпашта гибридизаци яра ньаьхьа ца віаштіехьдаьлар укх тіехьарче итт шера кіи хьукъам юкъера лаьрхіача 25 процент алсамбекха. Хіаьта діахо из лакхбара торонаш боарам боацаш а я.

Мехка дукхача районашка шерра діадуш леладу академика В. Н. Ремесло хьадаь «Мироновская-808» яха кіа. 1967 шера из башха дика сорт діадийна хина лаьттац 6 миллион гектар соагіа дар. Вай мехка санна, миттa доазоя дехьа а тоьал дукха лаьттиш діалоац (10 млн. гектар соагіа) Краснодарски юрта боахама Іилма-тохкаме института [?] «Безостая-1» яхача кіиэр д[?].

«Безостая-1» белгаладе[?] лоха [?], Іо ца дужаш чіоагіа [?] тадаларца, [?] диза [?] лазар вгта ца кіатарца, хьукъама гіулакка чаца башха гіулакх долаш ца хиларца, къухьмарча зонашка хулча шелапа дика дукъаьлъоттaлуш хиларца, хьукъам геттара лекха хиларца цьана кьоар оасара хиларца.

Хіаьта а, массейолча моттигашка из сорт діаде магаргда яха маіан долаш дац из. Лоархіама да моттигерча хьелашца тардеш кхадаь массеха тайпара сорташ хіара Іаламе зона хилар. Из віашгіеьдахкара тіагіертта къахьеган ба вай селекционераш.

Ткхона кьалхашна дехар эттар: «Безостая-1» яхача сортал тіехьдоала, кхы а дукхагіа хьукъам луш доле сорташ хьеда.

Масела «Безостая-1» яхача сортах ушда тайп-тайпарча мехкашкарен континенташкарем тіакхихьа кіиш (Япони, Аргентине, Къилбаседен Америка, Европа). Діакорча ткоай балла тіа оаха віашагіъздир дикагіа доле Дай-мехкара сорташи малябузен-европейски кіиши (германски, итальянски).

Хоеш да, ма лохагіан цхьан канах доала алат дукхагіан долча сортах алат дукхагіа доалаш хилар. Цудухьа эггара хьале цхьена кано лу алат алсамдаккха, «Безостая-1» яхачуннул дукха лохагіа зиза дола формаш хьае гіерт тхо. Из лаьрхіа хьахнйржад віашагіъздеш дола сорташ а.

Цхьабакьда, хьаьта, дукхха зиза доле, лакха хьукъам тале канеш доле инностранйаш-кіиш цу цхьан хана тоьал доккхий кхоачамбоацераш доаhнаш а да. Цудухьа юкъьенца віашагіъздаь хьакхьачача гибридашна хьельний цу ооче белгалонех цхьаераш. Діахо укх віашагіъздарен царцара хьакьастадарен нахкьаца белгалдьнкхар 20 эзар соагіа гибридин тайпа. Цо новкъостал дир эггара перспективнагіа доле массеха тайпа царцара хьахарна. Конкурсегіа дaьча тохкамашка керда гибридаш дика тіехдаьлар «Безостая-1» яхача сортал. Царех кхоь пачхьалкхан сорташ тохкамаш доча моттига діачуделар 1967 шера. Лоаца дувцаргда аз «Аврора», «Кавказ», «Скороспелка-35» аьнна цІераш техкача цу гибридни сортех.

«Аврора» — безости сорт. Чіоагіа, кегдеиие Іовішка ца долаш ма мергіилгаци доккхий фийгаши да цуи. Лаавраште дика дукъальоттaлуш хиларца белгалдоал. 1967 шера конкурсе діадийнача «Аврора» хіара гектара тіара 66,4 центнер хьукъам белар — «Безостая-1» яхачуна 12 центнер дукхагіа.

1967 шера лыхки чіоагіа йоачаш кинача хьалашка мергінгаш кагца луш чіоагіагіа урапоаттадаьрга диллача «Аврорай» 5 балл мах бир, «Безостая-1» яхачун 3 балл мара ца баьча метте.

«Аврорай» на кхаьте, урагіа ма бода баьрмагіа ба. 1000 буртиг дозал — 46,7 грамм «Безостая-1» яхачун 44,8 грамм мара йоацача. Ялата натура геттара лекха а — 807 грамм, бийда протени стандартал кіезиг-дуьла соагіа йоакх.

Дегі дика хацаш, оалаш чіоагіа долаш да сорт. Вегетацонни заманга диллача «Безостая-1» яхачел чіоагіа тера да, шелала дикагіа дукъальоттaлу. «Аврора» яхача сортах долча кіиьо дика пайда эц азотни удобренех, хий дехаече пачтешна діадийча перспектива йоикха йолаш да.

Цу сортах доле кіа діаде магаргду тіуика дукхагіа йолча Къилбаседа Кавказа районашка, Украине [?]ча аренашкен гьунаш уича [?]шкен, Закавказье, Средне-[?]тски республикашка.

«Кавказ» — миттa дени безости, шиі сопостлашка диллача «Аврорано тера лесташ йода форма. Конкурсе цен шера юкъера хьукъам — хіара гектара тіара 60,7 центнер «Безостая-1» яхачуна 8,7 центнер дукхагіа. Белгалдоал мергінгакхагіа а цхьабаьгда, Іо ца дужаш чіоагіагіа лоаттaлуш а хиларца. Вегетационни да стандартал шн ди йіехьагіа а. Эзар буртига дозал — 46,4 грамм, цу ялатех даьккха хьоар геттара оасарле хул.

Оален гіоен кииз болаш, шелала чіоагіа дукъальоттaлуш да. Удобренаш тайсечен хий диллачен къаьста дикагіа хул. Миштад хьаьна діаде могаду «Аврора» діадучча зонашка.

«Скороспелка - 35» — остисти кіи форма, «Безостая-1» яхачул кіара сьалагіа кхем. Шин шера юкъера лаьрхіача стандартал 4 центнер соагіа хьукъам белар. Цхьекха тайпа лазар леташ дац сорт.

Фийга дозал — 57 грамм (стандартал 7 грамм соагіа). Натура—814 грамм. Фийгаш хьальга чіоагіа да.

Шелала дукъальоттaдаларе низ «Безостая-1» яхачунчул кіезигдукха лохагіа ба цуи. Цудухьа из діаде дикагіа да Къилбаседа Кавказа, Крыма, Закавказьи Средни Азеи республикашка.

Цхьабакьда, ца шача дергдац, хіанзалца хьалашагіа: хийтта гибридни фонд кхоечаш аила хіана а гаьна хилар. 1968 шера дукхача боахамашка а цхьайолча сортаучастникашка а тохкаш хургда керда гибридаш шн сорт — «Безостая-2», «Предгорная». Діахо Іомадеш да соакха хіара гектара тіара 72,4 центнер—«Безостая-1» яхачул 18 центнер дукхагіа алат [?] «Лютесценс-200» яха сорт.

[illegible] Ф. ПИТОЛИНА. «Сельская [?]» [illegible]

ТХОГА ЯЗДУ

КЪОНАЧА ДОЯРКА ХЬИНАР

Шіаккха дагара дергхаш Сунженски района «Победа» яхача колхоза шурий - товарни ферма доярказа Максимова Лилайна юбилейни шу. Къонача бахлоче вггара хьалхара къахьегаиа толам баьккхар цу шера.

Сийлахь - боккхача Октябра 50 шу хузача хана кхоачашйир Лизас пачхьалкхенга шура йоахара шера план, хіаьта шерда шу хьатіаоттача хана планал соагіа кхы а 50 тонн шура яьккхар цо.

Кхо шу хьахха ера Лиза ферме болх бе. Дукхьашка даккача доахана группа елар цунга. Біарахьежар Лиза шийга хьаденнача хьайбашта, уйла йир: «Дукхьашха дахха доахан дешнад сога, хіаьта сох тешаш ба-кх уж, хог хоза кулгалхой».

Хіаьта а дагахьа біубенна яцар діахо йодача хана цо толамаш доахаргна аьнна дагадехача. Опыт башка яцар, цул соагіа, дукхача хана вела болх баьча дояркашта а атта дац цу тайпара къона хьайбаш леладе.

Комсомольски безамца болабир Лизас болх. Ха діа ма йода діайелмар из ший балхаца, хіаьта цунца доазан хьалемар. Халонаш дукха яр аьнпа кхераш хиланаар йоі. Хьалхалаттарех еке а башка царех тіехьаьсаш яцар из.

Дукъагіа шу доладелар Лизас ферме хьахьега. Фу кланаш я цо укх шера шийна хьахдашка оттаьраш?

— Хіара Іаттагара 3 эзар килограмм шура яккха уйла я са, — йоах Лизас.

Ше яхар цо кхоачашдергдолга хьахьокх комсомолка гіулакхаша. Хіара дийнахьа планал соагіа шура йоаккх цо.

А. КОЛЕСНИКОВ.

ДАРЕГІЕИ ДУКХАГІЕИ

Массеха шу хьалха ма низлургвалаш [?] хьайбаш леладарах тхина дорраш хинна беркат. Боахаца кхычан даькъоша бу пайда хьийбеша доча н[?] боабора. Дояркашкара цу хана хьайоаккхам тхкка продукци геттара кіезига яц. Хьал [?] бальан керттерча дакъе доахкаш на хувзаденна дар. Кхьахана а ма [?] кхоачамболаш доагьар долгг хьайбаш Іангара лахапар оаха.

Пачхьалкхено лоархіаме гіо дир колхозашта цар боахача продукцех хьатела махкаш [?] дакхдарца. Мшта шоаш Дахьша теркал барах хьинар айделар хьегалкхой а. Цар лаьрхІар функцеіа яь а хьайбаш деладарах из [?] гіулакх віаштІехьдаккха.

Пайда боахаш доияяр тха колхохоша хьийга къа, соакха тіайна социалистически декхарам толлана кхоачашдир тха фермай болхлоша. Планал соагіа 921 центнер шура, 134 центнер дукх дехкар Двьхенга. 1966 шерарчул 50 процент кіезигагіа дар соакха пайда хьайбаш.

Питилетка кхоалагіча шера а дика къахьеган ба тха артела хьайбаш леладераш.

Къахьегахкой бехам балха тіабахайтара чіоагіа лоархІаме хіздар моральни материальни стимулаш шийса леладар. Хіараниа цо баьча балхага хьежа мах болар. Эггара хьалха балха учет лийса леларгйолаш гіулакх віаштіехьдаьккхар. Лакха хьекхамаш доахачарна даивед соагіа тіатохар дуча, [?] хіаре бетта [?] діаэтан лараш.

Нуя кіезигагіа лоархіаме хилазар хьайбашта дика доакъара база віаштІехьъккхар. Цулухьа діадекхача хана дукхьал шоша доакъар дахча мара ца доаладе хьаьцар цхо доахан. Апрель, май беттишка гурахьа дийна кіа долча кхозбар уж, цул тіехьагіа дукхахча шерашка тіалоза хіайнйна баьцаш йолча доалаздора.

Хьайбай продукташ дукхагіа яхара а царга діаладар лоддара а лоархіаме я доаман даьгІенаш. Соахка аьхка доам 730 хьайба дар тха. Шира уж деладарах хьабаьнна пайда хоиуш ба.

Хіаахкача шерашка шоай каьахкан яхарах шоалх біубенна ба тха хьайбаш деладераш. Цулухьа діахо йодача хана кхы а хьалхарегіа къаьхьега лерхі цар. Из діадех тхогара 1968 шере хьахкамлна отчоаьча декхареша а.

1967 шерарчул 50 килограмм дукхагіа лакха еса шура укх шера хіара Іаттагара. Цунга хьежна тіалаийттай шура яккхара план—300 центнер, дукх дехкара шан — 50 центнер.

Хьайбаш Іангарадахара мел епар дар бахьан долаш хіанз Іа укхара хац тха хьайбаш деладеранта. Хьайбаш чусецадалула тіадахьагіа царна тайп-тайпара дика доакъар а лоаттaдеш шура аккхаш замалахьа йоаккхаш хиначул хайра лаьгІъялийтац.

Хіанз тха фермашкарча доахана лоаттаю рацион укх тайпара я: йол 6 килограмм, силос 25 килограмм, жом 15 килограмм, хіара хьайоаккхача шурий литра лоархіаш 200 грамм комбинированни доакъар.

Хіанз тха ерриттa уйла хьайбай продуктивность лакхьара тіаерзаь я. Теркалдаьа боахамо аххан замалахьа доакъара база чіоагіъяра де лехараш. Цу даькъе дукхагіа пайда эла лерхІ оаха доаман даьгІенах, хіаьта боахаме лоладергдоача хьайбашта сийна конвейр хургья віаштІехьъьнкха. Цулухьа хьалха хиначул 300 гектар дукхагіа юргья оаха баьцаш.

Дикдалийташ оаха доахана Іул тоадара гіулакх а. Дикача фух дола шинарам хьакхьесталеш доахана Іулах діатех, хіаьта кіезига шура луш хараш юкъера діадоах.

Миттa хіана гоачача доаррааш діадина [?] 30 [?] ба боахаце, уж [?] а дика болхло, царна бокъонта гіулакх деш хилча дукхагіа шургья царгара хьабоаккхал йолх шура а.

Шелерте фермашка дзтте декхараш кхоачашдара хьинар кхоллеш бац Якаева Кужух, Деннева Молкан, Масханова Нуржан, Тутуева Хавани санна бола тха ла-ярааш. Планаш лерхІачул 500 килограмм дукхагіа яьккхай царех хіаране соакха шура.

Хіанз тха хьайбаш леладеранта ергара белиттахкамегіа йола ха я, доахангара хьайоаккха шура, царна тіакхета дукх лаьгІ ца далийтара оаргагіболла беза уж, хіана аьлча хіана хьа ца йоаккхаш йиса шура тіехьагіа ихаметтаоттаа дукхха халагіа хургъа. Из кхтодеш ба тха хьайбаш леладераш а. Цулухьа хьайбашта кергІача тайпара гіулакх деш, ииаача рационах доакъар лоаттадеш хьабоагіа уж, цулухьа кіезигйолайтаргъяц цар хьайоаккха шура а.

М. САЙДУЛАЕВ.
Шелжи района Нуйбьшевва ціерагіча махкаха воиххагіа воле зоотехник.

Дика Іемалый дизельни двигатель механика аппаратанта ремонт яра газзал «Ингушский» совхозе слесара Алероев Ахьмадо. 115—125 процент кхоачашъе цо хіара дийна шоай норма.

Сурта тіа: Алероев Ахьмад.
Н. Кобишилин сурт.

ЛОАРХІАМЕ КЪАМАЬЛ

Нохч-ГІалгІай коммунальни боахама министерства болхлой профсоюзно-боахама актив хилар укх деношка. «1967 шера итогашка 1968-гіча шерара декхарашка» яхача темах доклад йир республика коммунальни боахама министра нох. Дегайа.

Докладчико а пренешка къамальаш даьрша а белгалдир юбилейни шера къахьийта даьха толамаш, балхаца кийслуш дола кхоачамбоацарам, уж діадахара хаьккаш.

1968 шера доха социалистически декхараш тіайіцар активе.

В. НОВОСЕЛЬСКИЙ.

ДОГ ТИЙША БА

Сунженски консервни завода коллективо лакхача къахьегама толамашца чакхдаьккхар діадаха юбилейни шу. Укх шера чотах арайаьцар цо 1300 эзар консерваий банка. Продукцеа реализаци яра план а тіеикхоачашйир.

Кхомбеш бедал, материалаш, довгор, электроэнерги діахайтира аразепача продукцега діабола мах 2,4 процент лохбир, из бахьан долаш пачхахьалкхенна кходир эзараш сомаш ахча.

Тха заводе керда аразеца доладелад «Кубанский», «Донской», «Белоцерковский» яхеи кхыдолеи салаташ.

Социалистически яхь шерра йоаржаярах, хіара болхлочо хьинаре къахьегарах хьахинна уж толамаш. Предприяте балха тіа чіоагіа лоархіаме да къахьегамцара болхлой материальни безам лакхбар. Завода плаи кхоачашъярга дьежна хіара болхлочоа бутт чакхбаьлча преми хьожаю. Цу гіулакхо дикагіа къахьегиё болхлошка. Заводе къаьстта дика болх беш белгалъьнна я вакуум аппаратешкара варщица Г. Вишняя, расфасовщица Н. И. Рябова, болхлой Р. Шевцова, Л. Султыгова, М Гандалоева, Л. Льянова, Л. Бондаренко, кхыбараш.

Укх шера тха завода коллективана хьалхашца латтараш кхы а лоархіамегіен белхтохкамегіен декхараш да. Пачхахьалкхена планах арахеца езаш я 6000 эзар консерваий банка. Из хул діадахача шера завода коллективо араяхийна продукци миссел цинь. Из план кхоачашъяра мел эша хьелаш заводе долаш да. Укх шера сезон діайоалалахьа консервни цеха реконструкци е а цига керда оборудовани оттае а лаьрхІад. Заводе оттаерьга томатни сок араеца оборудовани а. Цул новкъостала укх шера 600 эзар учетни банка тамата сок аранаьрга завода болхлоша. Компот еш йолш цхьакхла яини віашагіа а сала болх ба йолайолийтаргья. Уж мероприятеш толамца чакх а яьла, консерваш араяхара шера план хіанза кхалла кхоачашъ лерхІ завода коллективо. Цох из дог тийша я.

А. ЕВЛОЕВ.
Сунженски консервни завода директор.

ПАЙДА ЭЦАШ ДІАХЬО ПРАКТИКА

Укх деношка «Красный молот» яхача заводе практике ба № 3 йолча профтехучилища пхехагІча группа дешархой. Хургбола токараш ба уж. Гьушпала кулгалдеча гонзача мастера Максарцева училище деша баьхача хьалхарча денешка вешз хьадеш дола хІана. Хоаей икен да Іомабу дешархой. «Хьа кулгашца хьадаьр хоаеи икен хала лаза» яхаш лаамаш хахадаьлаш дешархой Іомабарах дика беркат даьлнад. Болх дика барах «Красный молот» завода болхлоша цу группана коммунистически къахьегама коллектива яхь ціи а луш кароа мара тоаз ціе байрахх елар.

Кагирхой коммунистически бригадана юкъе воагІ сег воагІа. Уж ба Родионов Виктор, Федоров Владимир, Вишников Александр, Дилеменов Іаьла, Кравченко Виктор, Бубнин Георгий, Лысенко Александр.

Шоай деши я кагирхой. «Болхлой класса революционни къахьегамен традицеш діаяа оаш ва хьо. Коллектива сий—хьа сий, цо бахьеха толам — хьа толам. Хьай сий а коллектива сий а ноллаоакча тайпаца бе болх» яхаш я из. Шоай деши гіулакхаш на кхоачаш ю къонача специалисташ. Ленински комсомола юбилейца сайна социалистически декхараш тіайіцад цар. Царех цхьадераш ераш да: кІоаргга профессиа Іемае, дикал дакха йолаш мара продукци яра ма хеца, производства хьалдалатача новатораий опыт Іемае, миттa кхыдараш.

Чіоагіа да комсомольский деш. Завода шоланагіча цехе болхлой ма тоьарах производственни план кхоачашъяра гіулакх кхерамерча хьала тіа дар. Комсорг Георгий Бубнин керте ватта кагирхой группе хьажайир цу цехе. Бартгрупно тайпа хьинаре болх діабоалабир кагийча наха. ІІІ-гіча разряда токара болх кхоачамбора цар. Хьалхара къахьегама денош дика толамашца діадоладир кагирхоша. Чоалхане болх бар цар беш хиннар. Позиционникий корпусашта, фланцаша, мехкаьтта обертудованеса лаьрхІа обработка йора, насосашта лаьрхІа втулкаш йора. Везонга цар кхоачашбеш хиннa болх дика мах беш діадир технически тіахьожама болхлоша. Хіаьта план кхоачашьярга диллача 110—120 процент кхоачашйора леина заданеш а.

Практика миттa діахьераа приказьна белгал а беш агчак соагіат делар кагирхошта завода администраце. Дийнахьа шоашта карагіданьна дика гіулакх, кхоана да дергІар ленински комсомола юбилейна хетаду кагирхоша.

В. ВАСИЛЬКОВ,
тха штате воаца корр.

ОАХА ЯЗДАЬЧУН ЛЕРАГІА

«Бехк діатіабехкарах пайда хилац»

Миттa керте а яздаь яр діадахача шера 30-ча декабре арадаьнача «Сердало» тіа непатеха критически заметка. Цу тіа дувцар Сунженски районе юртбоахама техника біаьстан балхашта кийчъяра цхьаьнна а района йоацача тайпара дика ремонтни база яле а, цига ремонтни балхаш во лел яхаш. Планах IV-ча кварталe тоае езача 147 тракторах шу чакхдоалаш тоаьраш 67 трактор мара яцар.

Цу къакъехов редакцега ше дайтача къахата тіа Нохч - ГІалгІай АССР юрта боахама министра заместителa нох. Дудника язду: «Бехк діатіабехкарах пайда хилац» яхача [?] Сунженски районе юртбоахама техника ремонт яра дош дийнад юрта боахама Министерства производственни совещание, [?] техникана ремонт яра района тіехьайнсара бахьанаш, хіанта уж діадахара кхьашадела гіулакхаш [?]. Сунженски управление ремонт яра балхаш мишта лел та[?] боахамашта ремонт [?] новкъостал де а специалисташ хьохийбаь юрта боахама Министерства декабрь бетта.

Сунженски районе техникана ремонт яра дош дийнад района боахаший кулгалхой а Министерства балхалой а [?] а болаш, юртбоахама балхлой гіулакхерча наьхен профсоюза обкома президиуме.

Сунженски управлени начальника вох. Бачмановн кертера инженера нох. Кабаковна діаийтад нагахьа [?] цар техникана ремонт сага лорттіа віаштІехь на хилча бехкахоме [?]. [?] хозтехника [?] реконте діабоккийта трактор [?] комплексностаген технически хьелашкен хьалха а хьежа мара яийтан. Латтача гіулакхех Сунженски района тракторашта ремонт яра план халхьа кхоачашъергья.

Дукхаи шурийи промышленностa Московски технологически институтa химии полимерий технологен кафедре проблемни лабораторе хьалий кхочан продуктеш шьаьккхи керда материал — вай Дай-мохкa синтетически кучунах ю пленка. Цуи структура бокъьерча мипортни изучунах аьча пленкачоа тарра я. Ялхийча тіехьанна чіоагіа йоаш йоаш керда материал, цу чу аккхча продукташта тіехакакьа «шоллагіа ціена» лоацлуш, оалла чіоагіа тіатоі.

СССР химически промышленностa Министерства віаштІехьдоаних керда пленка промышленни арахецигa. Хіанз из производствана шьаьккха кийча яц хетт.

СУРТА ТІА: химически Іилмай кандидат О. Н. Беляцкаяч химии полимерий технологен кафедра кулгалхо химически Іилмай доктор В. Е. Гуль керда пленка опытни пертега хьежаш ба.

Н. Кулешов сурт.
ТАСС фотохроника.

* *

— Сихагіа хьатІакхоачалар из сахьат, — миштa экх а ца хоиш иккхар сога. — Берригаш а ба цунга сатуесаш.

— Кастта, новкъост Батов, кастта доагІарга ма тайна сахьат, — жоп делар Рокоссовске. — Берригa мехк ба цунга сатуесаш.

Тха эскаро ергйолча контрнаступленена лоархІаме дакъа кхоачадора. Тхона аьрка оагІорахьа лаьтта Къулба-Малхбузен фронта 21-гіа эскар кхыча совшиеенашца цхьана бувзам а болаш моастагІчун оборона тадаш къулбехьенгахьа, Сталинградски фронта динакаецна віашкакхоачаш Паулюса біуннашта тееса го віашкабоалабеш дар. Оаха цуи фланги кхерамле ІалашЙора, хіаьта, нагахьа санна гитлеровцаш го бохабе гіертача, тіом тхоашта тІаберзабайтар.

Контрнаступлени діайолаю мара ца езаш холла хіама кийча дар новябрь бутт юкъенхаьчача хана. Тергал на деш цхьакха хіама ца куташ кийчдаь хьаниалар деррига декхараш. Эскара динаеш тіом беш яха езаш дела наьхкаш макета тіа — гіум чуйоача яьшка тіа хьахьекна дар. Эскара хоакъой командираша моашта карарчарпа массеххазза «штурм» эйир моастагІчун оборона хьалхарча юкъига, узланта, духьалеваита, «стадоахарг тіехбувларе ег-гара кхерамегіа йолча участкашта—бакъьлар аьча, хіана укх сахьата бе йоаллаш уккхи а болаш. Роташка, взводашка, расчеташка хіара біухочов ховра шиі діахо ма лезар фул.

Наступлени йолаллале хьалххагІа подразделенешка партийни комсомольски собранеш, митингаш хилар. Наступлени хіанз укх сахьата хьакъезаеш мара хиннаеие а. Массане а кхетадора, хоалчамболаш йола минуташ гаьна ца хилар. Дальча къамальашкара хьахозаш хиннар цаГ дар: тоама моастагіа хіалакве, советски лаьттара аракхоса веза. Гіаьрахошта каш хила деза сталинградски донскойи лаьттах!

ХьатІаера къоана тхъестлагІа новябрь ха яхаш тховсарара бийса. Ваб кхетаиар. Лагаухар Краии. Цига со волаш тІабера тІом. Эггара хьалхарча бирсача урокех цига чакхваьлар Цу хьамара я кІанзара а біуний кийчо віащи кийсйора. Тха Крыме лапар хіанз эскара доалахьа долчох кийлатІа лакъа а. Оккупанташна хіалакбеш хіама тохара мел эпачунца Іалашдаьлар тхо тылерча къахьегамхоша.

Блиндажа чура фета хьалъаравальлар со. Морхаша къайлаьккхар сигале. Тіаьла лоа дехь. Хіана шаьра біаргаташ. Шелвеннача часовойи бекхажаш хьакъуваа.

— Мишта гіулакхаш? — хетт аз.

— Тіехдика ма, новкъост инарал. — Кіоазига сабар а дань, тіатехар. — Сов сатийна я, новкъост командуюши. Іема гіулакх даи.—

Тамашийна сетеи латтар. Цхьанахьа гаьнна ювлаш хьахозар автоматаши пулеметаши. Уйлаш вокъагіъхьар телефоно техача ургале. Іокіаи а вальна. Трубка хьалъаи аз. Къамаьл дер — Рокоссовский.

— Тхьайса мецид хьо, Павел Иванович?

— Тхьайса вац. Хаоттаи дика бац.

— Кхы лакагіа тхо волча а бале. Цхьабакъда, дохка хіама лаьрххіача тайпара да. Дийнахьа дІачуоттаргва со...

Сатоесаш вера 16-ча фетарча эскара штаба ммхал. Хаоттаи шиі бехкагіа тхха болаш санна, беккала вачача кенара юхь а я, хаах бир цо: «Аввацни гіоттадургіолаш иц».

Сахьата тіа хьоэ со. Боккъонца лаьрхІача хана фо доаддир аэарааш йолча йоккийча тоший залпо. Коганта кІалхара лаьтта аьгар. Шаркха а яьлар лаш. Ціоьхха а. Юххера а біарчча ихьа тата а хулаш віашагіьийра дола хіама. Ціа-ииха аль баьлар сашкойи, управлене висараш. Болх бе йолаелар телефонни аппараташ. Эпсарий, салтий йоххьамаш зув аз, ихьа кхыча бесса лестача, сийрдаьча санна я уж. Цхьабараш біаргашка хий кхекха ба. «Ер да из, хьатіаэтта чіир леха ш!» — аьнар политотдела начальника Радецке.

Артиллерийски подготовка чакхъяьлар. Діахьалхашкахьа хьийдар танкаш, пехота. ТІунача, дотіака лайти диза доача фона юкъе гіолла хьахоа діаьхха «Ура!» Тата деннад моторааш, ширам леи. Моастагіа чіоагіа пухьалатт, лахадааш дош ниа мэ ша. Хіаьта а, тхо діахьалхашкахьа ух.

Наступлене белхараш 27-ча новябре Дона генахьарча территоре дакъа моастагіичох Іоціен а аь, ха отталь геттара чіоагіа чіоагІьарча Вертачий яхача хутора діатіаэтар.

— Вертачий йоаккхинга шоаиа тіа да, Павел Иванович, — аьнар фронта командуюше, — из декхарца вай дьхозалаш Паулюса біуний къамаьлачорна [?] баселенгахьара Серетински группа.

Байсанна Донал дехьа а аьнна, цун аьрма оагіорахьарча бера тіа чоагіане лоац оаха. Гона юкъебиннанна немецки дивизеш Манштейна группо новкъостал дарта сатувсаш хоархьенна, цахадаш контратакаш а еш, латаш яр. Духхьал легіаш а ухаш латаш араххувса белаш хулар моастагіий духьалени узланкара, опорни пунктацанара.

Дукхача денешка вера тіом лаьттар Казачий гуа бахьан доалаш. 1918 шера Царицынски оборона тургалий дукха ціий Іодаха моттиг яр из. Хіанз юха а шехкам латт укхаза ціий. Тіом хаттача арента біарг лоалаш йола дакхале хеца туган бацар немецки. Наступлени ерпна моастагіа хіалакве гіертаяш мех леладаьчох хіа[?].

Поетта аьттув болаш ца лелача хана гитлеровций позицеш дукхьал тіакІаттіалкхувсар бомбардировщикаши штурмовикаши. Авиацеи обработка дь хьалдарца гуина Чахкацар артиллерийски минометни ціера ала.

Кхоачам йоккхий топаш, минометаш сайца а яалехьа атаке чухьийчар белата 24-гіа, 204-гіа, 173-гіа дивизеш. Шоаш найолтта гуина тіахьайхар И. Якубовске бригада танкаш. Ціераием гусеницашкаш хіалакйир цар дзтамашонш бомбаша, снарядаша, минаша йоханиа мел йита хіама.

Гонна юкъе ерзаь хинна моастагіий дивизеш ціенха хіадахаь хіахьа доладелар Донскойи Сталинградски фронтий біуиам январь бетта, цхьабакъда, гитлеровцаш цхьакха дича а гера Іедиала тургаш бацара. Іалаьмате йоккхий халонаш Іуниаш, шелала гіерабеи, тоаипа боаш цхьабакъда, шоай инаралий бирсача приказашна тіехьара тіехкхаш бола уж, советски салтий гарга кхаьчача хана пулеметаш тіа буиар.

Донской фронта командование капитуляци е аьнна енна предложени сталинградерча немецки группировкана керте лаьттараша хіетіаеца тиганзар. Из ниеданнах, хіана вайна махабра, гонна юкъеберзабьаршта, го боаа а баь, тіакхоачакга тіадахха хинна немций біуний группа командующи Манштейн ший са діадахардоакхаш мара ца хиннадь а. Тахан яр-кх, нагахьа санна сталинградски «яй» хьалхагіа хіабаьнна хиннабаларе, кумна Кавказера шиі біуиах араакхен Миус яхача хил дехьа а цхьа хіалочкъада мега хинна хургдаре. Из кхетадора немций лакхехьаре, Тіехьарча салтеяча командование а. Тіехьарча салтечуга кхачлаца духьа дехтаеита хіалезаш телеграммаш кхухьийтар но. Эзараш салтий, эпсараш Іоажалан балийнен хіальоттабарна зулан а деи.

Паина тіехьа тіа бовкхаш Сталинградагахьа болхар советски тіехахой. 26-ча январе эскара полкаша гитлеровцех Іоціенйир Красный Октябрь яха поселок. Кхы а массеха дийнахчул тіехьагіа йолча тіа а кхаьча, Сталинграда оборона тургалаша — Анапа Чуйкова біухошта марзіалийтхар.

Шоллагіча феврале сийрда малх хьежар Сталинграда тіерча сигала. Сатем. Шин біаь шиц дийнахьен бийсанех лаьтта тіом йистебаьлар.

Из дагабохийташ хіана вацар хехадь гіирсаш, віашкалийтта лаьтта, гіорала моастагіий аякьий мара. Вага дехьарча бердагахьара нугіарчагіа тіахха йолаелар совхозаш, гіулакхаш: Сталинграде мла чуухар шнга баьха мах. Кхо біаь эзар тіеначох лаьтта гіаьракой эскар хіаьтта хіалакхьача біухошца цхьана цар ціенйора улицаш, транспорт леплага віаштІехьлоахао. Біарча хагіийса ціенош цхьалкадоахар.

Хіаьта тхо дилсгіча феврале шиаенашта тіадоттаи хар. 65-ча эскара ниаь Бурски вайонагахьа улар Нига. Бурски зуле. Хіалакеш ціаьхха хіама теха кийчъеш яр моастагіча.

(АПН).

Доазол декъара

АМЕРИКАНСКИ ХIИЛЛА

Американскин къулбехьенвьетнамски бIунаша шоай керла гIаьрахой довнаш ду объект а хинна дIаэттай Прейвенг ахача провинцера Пеам Монтеа яха камбоджийски доазон Листера пост. Интервенташа, дикаце новкъостал а деш, 18-чу январе атака яьй цу посте. Из бахьан долаш боабаь а човнаш хь а нах ба Пеам Монтеа лораеш хиннарешта юкъе. Камбоджийски территоре тIара, хьаукача хоамех, корабаьй налетчикаша юхебита а дахь дулам гуччахьа хьахьоккай йола хIамаш лархIа йиш йоцуш а бола тIема кхоачам.

Из цIенхаштара дов хиннад «везача хьаше Честер Боулса, США президента къаьсттача векала», визитаца ше камбоджийски столице вахавалча хана «ВIашагIкхийттача Штаташа Камбоджа суверенитета, нейтралитета, территоре бIарччала сийдеш хилара» хьакъехьа селлара хоза дийцачул тIехьагIа кIирал тIех ханна [illegible].

Боулса дош дешадар, хIаьта из иштта коммюнике тIа дIаяздаь а дар, США-с «тарлуш мел дола хIама дергда Камбоджина дукьадарча агрессе актащ а хIаьта иштта Камбодже бахича наха зуламаш денаш дарца дуьааленна дола довнаш хатараш а ца хилийтар духьа», аьнна.

Американски эмиссара пиштал чIоагIа теншаме дош луш ядаьча каьдага тIара шакъа докъадала-ч кхийндадар нейтральни Камбоджана дукьала агрессиви актащ йолалуча хана. Пеам Монтеа хиначу инциденто, хетаргахьа, эшачул а чIоагIагIа бакъду, камбоджийски доазонал чухьа-ювлара йола ший «бокъо йита ларьхIа» вIалла а яц США аьнна шеччахьалхен секретара помощника У. Банде хьакхайкодар. Цу заявлене хьакъехьара чIоагIа безаме йоацаш сена уйла хабарца хегое гIерташ хIилла делайора официальни Вашингтоно.

Цо йоахар, Банде дийцар Камбоджа территоре тIа гIолла американски бIунаш «юхо ца доалаш тIехьара тIакхувiн лахара хьакъехьа» а доацаш, «самообороне» хьакъехьа дар. Цхьабакъда, 12 январе хиначу пресс-конференце цу къамаьлашка фу бебашхало а аьнна Банкега шийгга хеттар дича, цо жоп делар, ба-башхало цхьаькха а яц, Камбоджана духьалара гIулакхаш «самообороне» санна хетийта безам болаш США правительство хилар мара.

Пеам Монтеана духьала керда долалаь дов а «самообороне» а ала мег Вашингтоно. Къулбехьенвьетнамски кортамукъален низама пайда эц Камбоджа территорех ахаш а из дуккий

американски инаралашен пропагандисташех бIаргашта бIаргагуш шоашккара хьадага а лаьца.

Пеам Монтеана хIана аттара хьалха еш яц интервенташа атака. Зем бахарам тIахьожам доаттабаран йалча дунен халкъашта юкъерча комиссеца цхьана Пеам Монтеа хилар шоашта юкъе со а волаш бола кхыча мехкий корреспонденташ 1966 шера ноябре, къулбехьенвьетнамски американски бIунаша дов чудар бахьан долаш цу камбоджийски пункте ихи саг ийна а докха материальни зе даь а хиначча хана. Дунен халкъашта юкъерча комиссеи журналисташтен къулбехьенвьетнамски кортамукъален низий теба моттигаш хорийнзар с цу районера а, е кхыча районера а, уж ухаш хиина белгало а йолаш. Укдазара доазун хица гIолла къасташ а шаьра бIаргагуш а да.

Цу тайппара, Вашингтоно дуьцар, духха ха йоацаш аьча советски заявлене тIа белгалдаьккхача тайпара, Камбоджана дукьала моастагIала гIулакхаш лелайдара доахча йаьдаьнал, уж гIулакхаш хьалххагIе а ниеса лархIийта гIертарал башха хIама дац.

ООН-а Генеральни секретара У Тана 18-чу январе хиначча пресс-конференце белгалдаьккхар, 1954 шерарча Женевски соглашенеша «Камбоджа нейтральни паччахьалкхе йолга хоадамболлаш хьакхайкадаь» хилар.

У Тана дагадохийтар, нейтральни Камбоджа 1965 шера массава раьза а хинна ВIашагIкхийттача Къаьмий Организаце хьачуйийца хилар. ООН-а Устава принципашка хьежжа ерригча паччахьаьлкхенаша шоашта декхараш тIаийцал Камбоджа суверенитетех территоре бIарччален сий де аьна. Цу тайппара, Женевски соглашеншка диллача а ООН-а Уставага диллача а Камбоджа нейтралитета, кхычарех тийша хIама ца хилара, территоре бIарччала йиза гаранти яла еза.

Советски правительства США правительствага укх деношка дIахайкадьа Камбоджа территоре бIарччал мичча бесса тоххадаь а, тоххаде гIертар ше хоадамболаш харцахьа лоархIаш хилар, белгалдаьккхар, событеш цу тайпарча наькъаш дегIаахар теркал ца деш ше Iерг ца хилар. Дунен общественносте ба боатгIача тайпара мах бир советски заявлене камбоджийски суверенитетан нейтралитетан тIаккувлилга мегийтаргдоацилга цIенхаштта дIахайтар санна из лархIарца.

В. ХАРЬКОВ,
ТАСС обозреватель.

ТЕОДОРАКИС — СУДА ХЬАЛХАШКА

АФИНЫ. (ТАСС). Греци паргIатъяккхар духьа къовсам лоаттабь композитор Теодоракис, соахка август бетта из лаьцача хана зеш, тахан эггара хьалха Афинашка суда хьалхашка втттав. Хунта Iаьдала керте яттачул тIехьагIа судо Теодоракиса валчно лаьча кхаь пригонерага юха хьашара хьакъехьа Теодоракиса аьь лехар дувцаш яр апелляционни суд.

Лаьцачул тIехьагIа 1967 шера октябре патриотически фронте дакъа лоацача 31 сага процессе тIаантавац Теодоракис, фронта кулгалхоех цаI ва аьнна шоаш из хьакхайкаваьвале а. Диабет яха лазар да аьнна бахьан а лаьккха композитор новкъестех дIакъоаставаь. Тахан Теодоракиса харцлора диабет яхача лазарах ше цамоташ хинав яхаш лийпараш. Цо аьлар, фронта хоакъашхоила суд еча хана ше тIа ца витарах голодовка хкайкаьар ше, из бахьан долаш дог гIелденнадар.

Теодоракиса белгалдаьккхар, судо се бехке веш дола гIулакхаш греческий халкъа паргIатон бокъонаши зорае гIерташ ше лелаьдаь хилар. Теодоракиса аьлар, чIоагIа лазар кхийтия шийх аьнна. «Со кортамукъалеман ваьккха а художественни творчествана бокъо йоацаш а хиннав. Аз локкхал ду, айса греца, политически деятела, интеллигенце викала дехар кхоачашдарах. Сай уйлаш сай творчества юкъелхувъ аз», — аьлар Теодоракиса.

Цо дIадийхар греческий халкъа политически бокъонаш лехалуген политически гIулакхаша лийца мел боахкараьшта амнисти дулген.

Апелляционни судо цхьан дешах мукъавалийтар Теодоракис, вокх шин дешах йоагIа ханаш лехийр цунна ахчах мукъа вала йиш а йолаш.

Суда решене формально бокъо ту Теодоракиса декабрьски амнистех мукъа вала композитора адвоката Аргиропулоса журналисташка хьакхайкадир, сихха ланза дарг мел доацар дерга ше Теодоракис набахтара мукъаваккхара, аьнна.

Суд чаккъаьначул тIехьагIа полицейски эпсараша машина тIа дIатIа а хоавь, юха а «Авероф» яхача набахта дIавигар Теодоракис.

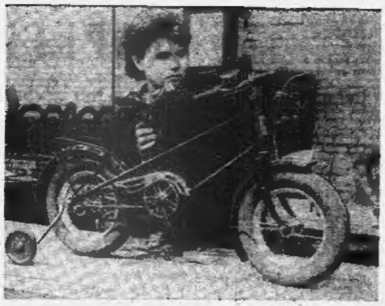

Тульски областа Узловски машзаводе эча заводе арахеца йолаш ЮВД яха берий велосипед дIаяьудгахьа ТИ белхахо Анна Владимировна.

Чаккхе тIа пневматически шинан йолча из велосипед водхI-ийтта шу даьначча берашта лаьрхIа я. Рулем гIайбагон лакхал 58 сантиметрага 78 сантиметрага кхачалца лакхье — лакье йиш йолаш я.

Бер лелаешлод лакха сагIа йолий дахийтар духьа, велосипедах из хьалоссабе а чархаш йола.

О. Исмаева сурт.
ТАСС фотохроника.

БОЛХ ЛЕРТТIА ВIАШТIЕХЬБАЬККХАЧА

Ведала района Элистанжийски клубе болх беш я цхьайтта саг юкъевоагIа совет. Драматически кружека керте хитт юкъерча школа завуч Индарбиев Гелани, хьуйболхача монтер Джабраилов Абу. Къоасам клубе бу бола чIоагIа дукхабезам ва, цудухьа цо хьинаре дакъа лоац клубе художественни самодеятельноста кружкаш вIашагIйоххача. клуба балха юкъеоа цо дукха кагирай.

Цу юртарча юкъерча школа директор Бетимиров Хьамид кулгалхьеш ва лекционни балха. Клуба лекционни болх дика вIаштIехь бакха хов цунна. Цо кийчъа атеиста уголок, практически новкъостал ду тематически сайренаш Iалма - атеистически темах аьлца йола хеттарийн шопийн сайренаш кийчъеча. Цу школа хьехархочо Устинов Анатоле кулгалдеш я иллей, ялхара, вокальни кружокаш. ХIаьта агронома Гетта Зинае дукха балхаш лу юртбоахамера дикагIйола оамет дIаповзийташ. Из я дикагIйолча опыта уголока завезуони. Къахьетама дикагIча методашта хетаиь материалаш я цу уголоке: брошюраш, газеташ тIа цу темах язьца арайийнна статьяш, юртбоахама литература, тойтара пособеш, кхьараш.

Хьайбаш лелаерашта юкъе бечча массин бахьа кулгалдеш ва клуба совета член, Карл Маркса цIерагIча колхоза зоотехник Абдулаев Заур, хIаьта школа хьехархочо Бетимирова Анна кулгалду художественни самодеятельноста кружока, цо дика вIаштIехьбоахий вайнахьа кхалнаха юкъера общественни болх. Естественноистории, медицински, гигиенически знанеш пропаганда ера болх дика лелабу юртарча лора Шуев Салта. Клуба совета хьыга членаша а иштта дика кхоечамбу шоай общественни болх.

Массани мероприятеш чаккхьера йола клуба планаш совете йийца а йийна чIоагIа, кхаачашье еза мероприятеш дIа-хьа нийсъю совета членашта, клубе чаккхьаккха аза моллагIа мероприятеш чаккхйоаккхача хьинаре лакхье лоац совета хIара члено. Цудухьа массайола мероприятеш хаямьа чаккхеж, цхьаккха мероприятеш йисан кхоачаш яц еш. Цу юртарча клубе совета дикача опытах бизза пайда эца беза кхьахча районашкарча клубий совета.

А. САЛИКОВ.

ХЬЕХАРХОЧУН НИКЪ

Хьехархо классе дIачуводаш вайнавий шоана, фу йоалаш хул цун бе? Из муг! Iебешшийне а шоана, дукхал отт из ше волчча тайпара: уйлане яха юхь, тIаьхьа хIана доккха журнал, берий тетрадаш.

Бакъда, МалгIабикерча кхоалгIча школе немций мотт хьехаш вола Николай Федорович Пуцин шоашта бIаргавайча иштта хетаргдацар шоана. Классе водаш цунга йоацаш хIама хилац: доккха географически карта, плакаташ, сурташ, сема паикаш, ший тайпара берий кофташ, галстукаш.

Из шух масса хана а цунца ба.

— Иттаз дIасалачух цхьа дIаьакхача дикагIа да, — йоах Николай Федоровича. Аз айса а книжка тIара IомабаьбацI немций мотт Iомабе [illegible] хала.

Из дар Сийдаха-бокхача Дайхен тIем тIа волаш.

Николай Федоровича цу хана дага а дийр цига Iомабаь мотт тахан ше берашта хьеха безаргбалга, цо, Даьхен пайда баргбалга. Ший къьаста хул цо хьийха дешархо, дика хаьт из немций меттах.

Николай Федорович хIама хьехаш долаш, ший предметаш, бахьаш чIоагIа безам болаш сиг ва, — йоахар шагарча завуча Нина Иосифовна Ачтамиевас.

Къонача хьехархочо Галина Александровна Крыжановскае аьлар: «Ший тайпара методика я цун урокай, сена сакъердам хул цун классе яхача». «ХьалхагIа хьинар вар тхона немций мотт хьехаш. Цун урокара доал, лачкъа вег доаIар. Николай Федоровича ваьн иштта ваи. Цун урок болча хана лалугIа дег дааIар», — йоах цо хьайIача Зоьфана Тонас. Иштта сий ду цу недагога ше болх беш волча школе.

Немций хара волаш ше Iомабь мотт кIеига хийтар Николай Федоровича. Дешъ волавоар хилна сапто.

Сага моттанар тIеш тIара хIаьоаттIаше а бIарга чу а букъал а бембай аьнна шакаш йоалха из педагогически институте деша гIертва а вохалургва а аьна. ХIаьта а сатийсар цун ше боьоцца вола недагог хилараь дийнах киса ца делалча.

30 шу даладаал из недагогал болх беш вола. Дукха ба цо хьийха Iомабаь, хIанз довкхиьча балхамка а болаш нах. Вицлац царна шоай Iинерак хьехархо. Уж ба немций мотта отделене аспирант Людмила Ивановна Шепелева, г. Орджоникидзе горно-металлургически института кафедра заведуюши, Iилмей кандидат вов. Иванов а, дукха ха йоацаш из волча хилар цун хиина дешархо «Сахалинефта» кертера инженер Георгий Федорович Кайно.

Къахьеташ дика дер иттаж ва ший вахаре Николай Федорович. Из дешар хкоечашдара цун новкъа дац тIом тIа хиначча чеввча хIанз а ду лазар, дегIа хуле хале, къовшал. Деша массеха а тэтдвал.

М. ЗАНГИЕВ.

НАХА ЭШАШ ДА ИЗ

Грознерча Ленински района Бороновка яхача моттиге я аз юнцарйола № 20 йола улични хьала [illegible].

Из а йоаххаеIчарех цаI — 40 квартал я улични комитете чуйоагIаш. Дика вIаштIехьбаьнна лел 1961-ча шера дена председатель Григорьев Ишхан волча цу комитета болх.

Дика тIеркаду комитето бахача наькъа хьаштеш, царна эшарам. Наггахьа санна цхьаь саг ца вогаш хиина моттиг нийсъенча унахочоа фу эш цунна хан, дешаш из ухеш дIеса бер фу бахьан долаш ахац из хьож. Улицашка дIаегIа сецаай а кхийола а гамаш а, бийсанна массанахьа а сийрда йоагаш лампаш я, улицашка даим цIена хул. Из деррига а ше тIаьхьожам а лоаттабеш вIаштIехьдаьккхар улични комитет а. Къаьстта теркам тIаьбехийт комитето бахача наькъа кханкен улицашкен цIена хилийтара. Цу хьакъе договор дадд комитето горкомхоза нукхаш дIаккхукьача сектораца. Ди юкъа хьа а ухаш дIакхухь гулхьаь нукхаш цу сектора бахьлоша. Цу гIулакхо бахача наха дика новкъостал ду.

Дика болх бу комитето вIашагIъеллача новкъостий суда. Укхаза бахача наха шоашта хьатIадена цхьаккха а гIулакх теркал ца деш дитац суда членаша. Общественность хьаьуз а йийн царца дагабувлаш хул суда юкъебоагIараш. Озабезаш да беш нийсен бакъахьен ю решени.

Улични комитета болх, цун дикадар а кхоачашбоацараш а гучадоахаш да комитете чуйоагIача редколлеге арахеца невгазет.

Бетта цкъаза дувл из ара. КIеига къахьегаш из арахецаш газета редактора Балаки Марксен редколлеге членашен. Газето еча критико новкъостал ду нийсачш дола хкоачамбоацараш сихагIа дIадаха, уж кхьу ца хилийта.

Комитета дика новкъостах ду Бурделова Валентина Емельяновна керте латтача депутатски групна. Бетта цкъазза цхьана гулу улични комитета членаш, депутаташ, квартальнеш. Цига дуьц дахна дисараш, белгалдоах де дезараш.

Цу тайпара дика болх беш улични комитет хилар бахьан долаш даим белгалйоах из Ленински райисполкомо. Укх тIехьарча шерашка воркI премии массейтт гравотен еннай цун болхлоштта.

Белгалйаха боагIа дика болх беш бола комитета цхьаьола членаш. Царех а 1929-ча шера дена кварталъни йола (36 квартал) Долгих Антонина Петровна. 70 шу даьннад цун, бакъда ший болх боатгIача боаране лелабу. Дукхьал Сийлен грамота тIехъеста я цунна еннa. Къоначарца нийсса хьинаре дакъа лоац цо моллагIа йола мероприяти хийчъеча. Дика бу болх квартальнеш Донченко, Вабаева, кхыберашa а.

Цхьабакъда, тха беррштача балха ковкъарле ен цхьа хIама да. ХIанзалца Ленински района культура ЦIагIа цулура ухо тхоай бахка дешаш дуцца, хIаьта хIана цхьаьккхьа а доацш дисад. ХIана аьнча культура ЦIа хьарийкш хьала тIа да яхаш цу чу бокъ бе бокъе яц тхона. Цудухьа культура ЦIенна макулка сихагIа ремонт яза аргьац аьна хет.

М. [illegible],
улични комитета новкъостий суда [illegible]

АРТИСТАЦА ВIАШАГIКХЕТАР

Укх деношка филармоне зале горада профессионально-техническ училищай дешархой НохчГIалгIайче хьоамалгIа венача киноартистаца Федоринов Анатолеца вIашагIкхийттар. Американски писатела Джона Рида образ арабьа тIара эттара хьалха хьаххелар из артист ва. Дукхача художественни фильмашка керттера роль ловзаеш хинав Федоринов Анатолий. Масала, «Октябра деношка», «Кlай бийсаш», «Тамашийна чархьал», «ТIема къайле» дуккхача алхьдарашка. Цо дакъа лаьцча кинофильмаша дунен халкъашта юкъерча кинофестивалашка дукххаза призаш яьхай.

Киноартисто Федоринова дийцар обранаш сIа мо бечa балхах лаьна. ГулбеннарашIа гайтар цу артиста дакъа лаьцача кинофильмашкара кадраш.

В. ИВАНОВ.

Спорт дукхавоаш ба Грознерча № 41 йолча школа дешархой. Царна лаьрхIа йоккха, дика оборудованни йола хаза спортивни зал я. Цицнака а лоша хилац из. Iурра доал сарралца дешархой гIоралхул чу.

О. Смирновова доьнача укх суртаIа тIа шийна бIаргагуш школа цIагIча «Г» классе дешархой ба.

Республикански чемпионате

Городской шахматни клубе дIаьоча республикански шахматни чемпионата ших тур чаккхьалд. Ялх хьахьевэт спорта мастер Г. Мовшович. Лидер нотаьлиаш Гвоздецкеца, Колоджинеца, Райсененца, Карандеесца. Мальсагова, довзаш. Цунна тIехьа ба мастералла кандидаташ С. Кастарнов, В. Лемушкин, Х. Ошаев.

Соахка республика чемпион хиинача С. Кастарнова 3,5 очко мара ая.

Массане теркам тIаевам а хьоцача спорта мастералла кандидата Х. Ошаева довзаш партеш. Каст-каста хул из ловзача шахматни доска тIа кхета хала йола шахматни позицеш. Хоза эшабир цо Колоджинин, Богданов, Кранарек.

ЯлхалгIча туре Р. Алимова ловзаш 44-ча хоне хийзар С. Хант.

В. МУН-ТРИПОЛИТОВ.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грознен лоалома йовчах а йоацаш, хувналуш моркаш хургья. Iурра дена делкьа хя хиналехьарча хана цхьайолча моттигашка дохк хургда, лаьгIо мух хьеккаргба, 0 градусагара 3 градусага кхоачаш шелал хургья.

Кхоана юкъ-юкъа тIера а юлаш моркаш хургья, юа делха тарлу, малхбузехьара гIаьтта мух хьеккаргба, бийсанна 3—8 градуся дийнахьа 0 градусагара 5 градусага кхоачаш шелал хургья.

Метеостанци.

Из хIана хинна ше Бинича хачо Освенцимерча (Польша) концлагерь тIа тиллинча тIом тIа. Лаьна иш ноацрени шофера. Сану хилача хиннад из деша а хIаьна...

ЦАФ—ТАСС-а сурт.

СЕННА БЕХКЕ ВУ ДОКТОР СПОК

Профессор Бенджамин Маклэйн Спок набахта волле гIерт США доал дерш. Американций хIанзара исахьа бера хана денз воахаш вола саг, Америке дIадаржарга диллача бибпегара дIаийкхача моллагIча моттигга латташ дола (170 издани, 20 миллион экземпляр), бераьшта мишта гIулакх де деза дуаца книжка язда вокха лор-педиатр.

Iилмахочои гуманистан суд е гIертара бахьан — Вьетнаме латтача американски тIема из раьза ца хилар, из тIом беш долча эскара мутIарашка гIулакх де ма гIо ахаш цо кагирхошка кхайкарал дар.

Бакъда из, цу тайпара да из саг вовзе дагалацара бокъонца доал бахьан. ХIанз хIа шу даьннад харцо лелаеш бола США доал дерш харц берий хьалхарча мугIарешта юкъе доктор Спок вола.

ДIа воагIа из, пакIеча дегIара, 65 шу даьннавале а, дегIа гIоя нийса а лаьттадаш Америка цIеча дог-уйла долаш болча бIаь эзар наькха колоннана хьалха а аьнна гIо бяохаш. Фу деза цунна? ЦIа хаьийта гIерт из? Сий лакха гIерт? МоллагIча къачунча дIалаьргIа ба. ХIанзара доктора шера доход ше знаьах латтача цифрай эггара лактагIча боараме гаргакхочаш хатт. Спок сацкъаша кхача уйла йолаш вац. Корее латта американски тIом хьалловаш хинн из Коммунистешта дукьалара тIом хьаллоцаргба аьнна дош а деннад. «Негахьа сенна уж чIоагIа агрессивни хуле». Цхьабакъда, агрессивни хиина хинаб цун моак, Пентагон. Пентагона дукьалевьнна доктор Спок.

Цкъ шу хьахкагIа дIадаладалер из. Мах бийнача объявлене хьисапе бокъ хоам арабаьлар газеташ тIа, керте гIолла да «Доктор Спок сагутдеш вас аьнна йоазув а долаш. Сен сагутдеш? Ядерни тохкамашка «бокккагIчарна а бераштa из мар тIа мал кхоачадериш. Ядерни тохкамаш даре дуккхаьлеваьнна Спок. Дукха ха хIаналаьа кхийттав из из хIангга даШий дукха меккa гIолла дIа-юхо ааа волавенне из мах махара тIаьаьцаш.

— Наха хет, — даду доктора «доккхийча» американски журналашa кепатоха цо тIегеча статья тIа, — берий кора хIана бу болх мацара гIулакха аьнна. Сона хет, бораш лазарехи массазарча эмоциональни напряженеши бордарах кхоачам хилац аьнна. ХIанз вазара эггарa боккагIа бола кхерам ядерни катастрофа.

КIоарга психолог волча а хьава военни психиатр хинний а цунна дика йоаз нахa ошалаш, царш ошвари гIаьалевенаш. Доктор Спок цIенхо а хIаьа цa луш дукхьаа хьа тIадальча тIома. Эскалаци йоалнинче юкъе Нью-Йоркерча ООН-а здание тIайгар цо кхо зар американций демонстранта. Эскалаци шерра дIайолабаьнча хана, Споквн 20 эзар гипетчашчн КIайча цIенча гe тоссаб. Соашка бIаьстан юкъе негритянски священникаца Мартин Лютер Кингаца цхьана раьза оошуча бIаь эзарне маршa кулгалхо хилар профессор.

— Со хьийттаж, — аьлар Спока интервью ераш цхьеннега, — вакъо шее яь на дахе машерп гора дIадоахкашеам хург ца лелараш. Сай сакхетамо хьахадхьаккхад сена, фуннагIа даьь цаI де дезаш хилар.

Соахка аьнн йиттар цо Каналисарча «Уэстерн резерв» яха университетера юкъьенца берам дегIаэара кафедра, городерча совета бесса — кIайча районера ший цIа нагрешка деи а доаха Нью-Йорке дIаахар из. Цигара цун дукха йоккха йоаца, лакхархой Ист-сайдоха шкан ала цIa дола квартера доаший дика гIулакхеш йейду кхувча в лакха дIаегтай. Американ сий бахьан долаш дIахо а къовсам лоаттабу укхаза доктора Спока.

Ультра-«патриоташ» цIуззаш ба. Иттаж писмаш уз профессорега, хIанзза, дукха ха йоацаш, хIанз укх минуте чIегилгаш а хьале эттIадаь Iожоассар хьа кхинна дахаеш беш. Машар бахьан долаш хьинаре къовсам лоаттабеча организацех из дIахоадева гIерт. Цхьабакъда, колонилаша профессоран цун уйла арашташ тIехьа бала итташ эзараш нах.

Спок сетийна ва. «ХьанийгIчунца лелада а цхьена гIулакх леладарах сона хулан дала терпуча хенара дIааьнна са», — жоп лу цо прогрессивни либеральни негритянски организацешка цо доттагIала гIулакхаш лелaдарах унзарбувлараешта. Кегаенна Iилмасо, болаш хьaлащара цо деча дахара цунна ах цо оаладенал яIеьде саг из ва яла гIерт. «Сай де безам болаш дола хIама бокъонца деш ба се,— йоах Спока.— Со мийча ва из укзерара тIом дIабоаккхар лоаш волча хIаранаца цхьана гIулакхаш лелада».

Доктора Спока дег чу цаьй мазча еш латтам нийсача судо хьанаерча гIулакхашта оарцагIоаш из. Машар бахьан долаш къовсам лоаттабеча арригача кердача компетентни организацешта юкъе ул из. Из ва «ДоагаДахьчен нийрча дахьчен Вьетнама берашта хьалхарча белхтоохкама комитета». Из нераха «Кердача политикан тIехьийтатарий къамах конфоренце правленена юкъе. «Моттиьта санна, — йоах профессора, — тхо дагаш цIейнa Iусдалуш латт мехк. Вьетнама халкъ бахьан долаш кхаш дуьце хабараш а цу цхьaн хана цар цIеношта, цар тIаьнте етта бомбаш, доагаду цар кхаш, доагадаш нийрчадоакхаш доле цар бераш довдалга а дита деза вай. Из сакхарашкахьар, ер сенна бола къазал тIахоочалла цар дaь хIама дац».

Спок дукхьал тIом соцабера тIехьa хинна Iац. Цо хьаллоац дIанале а укзарерча рeпоpдaга дIаитоочаш — 1,600 эзар тонн бомбаш — чуетташ латта бомбаш соцаяре хьекъальара перегоовараш. Спокага ладугI: США юстице министерство Iайнай эскаре тIехьийхачар кхачуенна 5000 повестка.

Спока «дохо» мIаьбигаб дукхача мехкашкара нах. Ангалерча, Францерча, Итaлерча, США-рча а бокххийча доттагIаша лоархI доктора Спока баге дIахьовла гIертаро хIанзарe американски доал дерш бакъдолчох шоаш кхерилла гучадовлaза хилар. «Керий» безам ба оакхана, къхана, зуламашта духьало гIертамe Америка нийсконe суд е. Цхьабакъда, уж шоаш ба суд яь. Царна суд яй Америка нийсконо. Царна суд ю дерригaча дунен нийсконо.

[illegible]
АПН корреспондент.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛАДУВГIА, ХЬАЖА

РАДИО

26 январь

8.25 — Эрналой хахкара апараш. 8.45 — «Дахка бахьан къовсам лоаттабаьб цо» — очерк (нохчий меттала). 16.05 — «Къона тIехьа» (нохчий меттала). 16.20 — «КъахIегама хьехархо — очерк. 17.00 — Юртбоахама болхлошта лаьрхIа концерт. 17.30 — «Вай индустриальни мохк» (гIалгIай меттала). 17.45 — «Партe — Октябра тIьемахо» — шелагIа беседа (нохчий меттала).

26 январь

Киргизски ССР-а радио ди. 6.30 — «Юртара лерладараш» яха киргизски радиопередача. 8.25 — Киргизски композиторий творчество. 8.45 — «Къона тIехье» (гIалгIай меттала). 16.05 — Советски Iаьдал бахьан Киргизски радио вь компознян. 16.35 — «Пхе шера ялх ханал хьалха». 17.05 — «Лоамаш мехке» — киргизски радио из композиторий. 17.25 — Киргизски композиторий произведений концерт.

27 январь

8.25 — Довзаш хила. 8.35 — «ПоттагIала» — лаккерча классашка деша багIерашта лаьрхIа передача. 16.05 — Зияпов Бельгадиня творчества (гIалгIай меттала). 16.30 — «Къонал», 17.00 — «Зори Кавказа» яха радиожурнал. 18.20 — «Шуне хаттараштa жоп лу оахк» — передача (гIалгIай меттала). 18.30 — Советски Вокаре гIулакх дераш аавнах концерт.

ТЕЛЕВИДЕНИ

25 январь

18.00 — Телевизионни кердадерга. 18.15 — Гудермесски района хьайбаш лелаераш болча. Передача (нохчий меттала). 18.45 — Киножурнал. 18.55 — «Хьехара гIенаш», Нурадилов Ханпаший цIерагIча театра къоначa артиста Д. Осмаева творчествах (нохчий меттала). 19.35 — Беракшта дола фильм. 19.55 — Шоана, бераш! (гIалгIай меттала дошкх). 20.00 — Телевизионни кердадараш. 20.15 — Кинокхабара клуб. 21.00 — Концерт. 21.30 — «ЙоргI бетта атагIе» яха художественни фильм.

26 январь

18.00 — Телевизионни кердадараш (нохчий меттала). 18.20 — Бакъдолчох даьккха фильм. 18.40 — Пятилетке — кагиркошa лехар (нохчий меттала). 19.00 — Телевизионни кердадараш. 19.10 — Телевизионни кердадарий спецвыпуск (нохчий меттала дошкх). 19.25 — Юртa боахама знаней школа. Удобренех пайда эцаре гIулакх дикагIа тоадента. 19.40 — Берашта дола фильм. 20.00 — Шоана, бераш! 20.10 — Байракхо тхо декарайла ду. 19-ча партсъезда цIерагIча колхоза опыта тIара. 20.40 — Бакъдолчох даьккха фильм. 21.05 — «Къахьа файгаш» яха художественни фильм.

27 январь

15.00 — Вежаьлар — гIулакх цIенхаштa. Юмореска (нохчий меттала). 15.55 — Кинофильм. 16.00 — Киножурнал. 16.10 — «Гипрогрознефть» художественни самодеятельноста концерт. 17.00 — Когсамолоттa тIа массагIа хоахаалара Европе хьалхара моттиг яккхара. Норвегера передача. 18.15 — Кинохкабара клуб. 19.20 — «Нотр-Дам тIера Iеладь» яха художественни фильм (хьахкара гера). 21.00 — Ши тIа тIолла кхесташ къуваш хоккааллара Европе хьалха моттиг яккхара. Швецера передача.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина улица. 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-06; редактора зам. 3-30-11; бехкетохама секретара—3-34-35; партейни вахарех, культурен, промышленносте отделий—3-42-30; юрт боахамех несьмейн отделий — 3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-06; зам. редактора—3-30-11; ответственного секретаря — 3-34-35; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательствон типографи. Революци проспект 7/84.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05016. Заказ № 402.